

OPPIMATERIAALEJA 70

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA

TUTKIMUKSIA

Samuel Raunio & Pirita Juppi

MEDIASTA MAAHANMUUTTAJILLE

Mediakasvatuksen integroiminen aikuisten
maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen

Open Zone – Avoimen oppimisen ja aktiivisen
kansalaisuuden lähikirjastovyöhyke 2008–2011

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPPIMATERIAALEJA 70

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA

TUTKIMUKSIA

Samuel Raunio & Pirita Juppi

MEDIASTA MAAHANMUUTTAJILLE

Mediakasvatuksen integroiminen aikuisten
maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen

Open Zone – Avoimen oppimisen ja aktiivisen
kansalaisuuden lähikirjastovyöhyke 2008–2011

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

aktiivi

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN
OPPIMATERIAALEJA 70

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2012

ISBN 978-952-216-285-4 (PDF)

ISSN 1796-9972 (elektroninen)

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522162854>

SISÄLTÖ

ESIPUHE	5
I JOHDANTO Samuel Raunio	7
2 OPEN ZONE -HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA TOTEUTUKSET Samuel Raunio	12
2.1 Mediakasvatuksen integroiminen osaksi opiston opetussuunnitelmaa	15
2.2 Kyselyt sekä alku- ja loppukartoitukset tukena kurssien suunnittelussa	18
3 MITEN MEDIAKASVATUSTA OPETETTIIN – PROJEKTISSA HAVAITUT HYVÄT KÄYTÄNNÖT Samuel Raunio	22
3.1 Median perustiedot haltuun ennen soveltamista	23
3.2 Kriittinen arviointi kaikkiin mediatuotteisiin	25
3.3 Itse tekeminen edistää mediasta oppimista	27
3.4 Mediakasvatusta yhteistyössä ulkopuolisten toimijoiden kanssa	34
3.5 Videoidut työpaikkahaastattelut hankkeen parhaimpia hyviä käytäntöjä	37
3.6 Media avuksi suomen kielen oppimiseen ja käyttämiseen	41
4 DIGITAALINEN TARINANKERRONTA MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISKOULUTUKSESSA Pirita Juppi	44
4.1 Menetelmän lähtökohdat	44
4.2 Sovellusmahdollisuudet ja hyödyt maahanmuuttajakoulutuksessa	45
4.3 Open Zone -hankkeessa toteutetut kokeilut	47
4.4 Digitaalisen tarinan materiaali	48
4.5 Tarvittavat tekniset välineet	51
4.6 Digitaalisen tarinan tekoprosessi	54
4.7 Menetelmän haasteet ja jatkokehittäminen	58

5	YHTEISTOIMINNALLISELLA OPPIMISELLA KOHTI AKTIIVISTA KANSALAISUUTTA	61
	<i>Samuel Raunio</i>	
	LÄHTEET	67
	LIITTEET	70
	Liite 1. Alkukysely	70
	Liite 2. Opiskelijan palautelomake	73
	Liite 3. Ansioluettelopohja	74
	Liite 4. Digitarinan kuvakäsikirjoitus	75

ESIPUHE

Tämä julkaisu on tarkoitettu oppimateriaaliksi ja tueksi mediakasvatuksen ja mediataitojen opettamiseen *aikuisille maahanmuuttajaopiskelijoille*. Materiaali on suunnattu nimenomaisesti maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen parissa työskenteleville opettajille, ohjaajille ja kouluttajille. Kyseessä on oppimateriaali, jonka keskiössä ovat Open Zone -hankkeessa¹ hyviksi koetut mediakasvatukselliset ratkaisut ja kokemukset samoin kuin myös vähemmän onnistuneet kokeilut. Punaisena lankana on opiskelijan itse tekeminen ja viestiminen media- ja viestintäväälitteisin keinoin arjen erilaisissa tilanteissa, joissa kuka tahansa meistä suomalaisessa informaatioyhteiskunnassa toimii. Oppimateriaalin mediakasvatusopetuksessa itse tekemistä tuetaan riittävällä tiedolla mediasta ja tiedotusvälineistä sekä viestinnän ja median analysoinnista ja tekemisestä. Erotuksena tieteellisemmistä artikkeleista tekstissä on pyritty oppimateriaalin kaltaiseen ulkoasuun ja luettavuuteen muun muassa lähdeviiteratkaisulla, jossa varsinaisessa tekstissä on mainittu nimin ja alaviittein vain kaikkein tärkeimmät lähteet. Runsaat verkko- ja painetut oppimateriaalit mediakasvatuksesta tarjoavat yksityiskohtaisia menetelmiä ja malleja erilaisten media- ja viestintätuotteiden tekemiseen, analysointiin ja tarkasteluun. Tässä oppimateriaalissa pohditaan mediakasvatuksen toimintamalleja juuri maahanmuuttajille suunnatusta näkökulmasta. Oppimateriaalin tukena on hyvä käyttää mediakasvatuksen opettamiseen tarkoitettuja materiaaleja, kun mediakasvatusta viedään kussakin koulutuksessa ja kunkin maahanmuuttajaryhmän kanssa tosiasiaa käytäntöön. Open Zone -projektin mediakasvatusosuuteen pohjautuvat tieteelliset artikkelit ja tekstit julkaistaan tästä oppimateriaalista erillisinä, itsenäisinä kokonaisuuksina.

Tämän oppimateriaalin teossa toisena pääasiallisena kirjoittajana on toiminut allekirjoittaneen lisäksi Turun ammattikorkeakoulun journalismin koulutusohjelman yliopettaja, FT Pirita Juppi, jonka käsialaa on oppimateriaalin digitaalisen tarinankerronnan työpajoja käsittelevä luku 4. Apuna ja tukena projektin aikana ovat toimineet Open Zone -projektissa työskennelleet projekti-

1 Open Zone -hanke ”Avoimen oppimisen ja aktiivisen kansalaisuuden lähikirjastovyöhyke” oli vuosina 2008–2011 Turun alueella vaikuttanut, ESR-rahoitteinen hanke. Open Zonesta tarkemmin luvussa 2.

päällikkö, lehtori Leena Aaltonen ja päätoiminen tuntiopettaja Ritva Hyttinen Turun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelmasta, kirjastonhoitaja Susanna Kolehmainen Turun kaupunginkirjastosta, maahanmuuttajakoordinaattorina hankkeen ensimmäisellä puoliskolla toiminut Anna Hilska Turun kaupunginkirjastosta sekä lehtori Juha Sopenen ja mediatekniset suunnittelijat Elisa Koskinen ja Jussi Arvio Turun ammattikorkeakoulun journalismin koulutusohjelmasta. Open Zone -projektin ohjausryhmä on ollut apuna projektin käytännön työn tekijöille – kiitokset ohjausryhmästä varsinkin Diakonia-ammattikorkeakoulun koulutusjohtaja Eila Hannulalle sekä Turun kaupungin kirjastotoimenjohtaja Inkeri Näätsaarelle. Erityiskiitos ohjausryhmästä Turun kristillisen opiston pedagoginen rehtori Juha Kaivolalle, joka kommentoi aktiivisesti tämän oppimateriaalin käsikirjoitusta. Oppimateriaalin ulkoasuun liittyvissä ratkaisuihin ja julkaisun viimeistelyssä apua on antanut Anttoni Lehto Turun ammattikorkeakoulun julkaisupalveluista. Kiitän kaikkia edellä mainittuja arvokkaista kommentista ja avusta tämän oppimateriaalin saamisessa valmiiksi. Vastuu oppimateriaalin lopullisesta sisällöstä on kuitenkin viime kädessä aina tekstin kirjoittajilla itsellään.

Turussa 16. maaliskuuta 2012

Samuel Raunio

FM, journalismin koulutusohjelman lehtori
Taideakatemia, Turun ammattikorkeakoulu

I JOHDANTO

Samuel Raunio

Mediakasvatuksen merkitystä ja roolia on korostettu viimeisten parin vuosikymmenen aikana osana lasten ja nuorten opetusta. Niin perusopetuksen opetussuunnitelman² kuin lukionkin opetussuunnitelman³ perusteissa viestintä- ja mediataitojen hallinta korostuvat sekä viestintätaitojen oppimisena että median tuotteiden kriittisenä arviointina. Opetus- ja kulttuuriministeriölle luovutettiin 24.2.2012 muistio⁴, jossa työryhmä korostaa perusopetuksessa medialukutaidon ja ilmaisutaidon kehittämistä; tästä osoituksena työryhmä kasvattaisi äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen vuosiviikkotunteja yhdellä ja painottaisi mediakasvatusta, medialukutaitoa, mediakriittisiä taitoja, sisällön tuottamista sekä osallistumista ja vaikuttamista. Perusopetuksessakin media nähdään sekä opiskelun välineenä että myös opiskelun kohteena. Parhaimmillaan, oppilaitoksesta ja opettajakunnasta riippuen, Suomessa koulua käyvä nuori hyödyntää kattavasti eri oppiaineissa median tuotteita informaation ja analysoinnin materiaalina sekä käyttää erilaisia median ja sosiaalisen median välineitä osana itsensä ilmaisu.

Mediakasvatuksesta on tehty useita sekä painettuja että sähköisiä ja verkossa olevia oppimateriaaleja ja käytännön oppaita nuorten opettamiseen: näihin voi tutustua kattavasti esimerkiksi Mediakasvatusseuran ylläpitämän mediakasvatus.fi-sivuston avulla.⁵ Kun mediakasvatusta kohdennetaan opettettavan ryhmän osalta aikuisiin ja maahanmuuttajiin, näille kohderyhmille suoraan suunnattuja mediakasvatusoppaita on huomattavasti vähemmän. Kiinnostavia, toiminnallisia kokeiluja aikuisten mediakasvatuksen suuntaan ovat tehneet muun muassa Diakonia-ammattikorkeakoulun (jatkossa Diak) viestintän koulutusohjelman opiskelijat, jotka ovat opinnäytetöissään kokeilleet erilaisia mediakasvatuksen toiminnallisia muotoja, esimerkiksi digitaalisen tarinankerronnan mahdollisuuksia viestintäteknikan opettamisessa ikääntyville⁶. Aikuisten ja ikääntyvien parissa mediakasvatuksellista työtä on tehnyt myös

---

2 Opetushallitus 2004.

3 Opetushallitus 2003.

4 Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012

5 Mediakasvatus.fi 2012.

6 Saarela & Lehtomaa 2011.

esimerkiksi Tietotaitotalkoot-projekti, jonka tavoitteena on parantaa yhteisöjen viestintävalmiuksia ja luoda yhteisöille viestinnälliset käytännöt⁷, sekä Yleisradio Mediakompassi-sivustollaan, jossa on erillinen aikuisille suunnattu osio⁸.

Aikuisille maahanmuuttajille suunnatusta mediakasvatuksesta ei ole julkaistu juurikaan oppimateriaalia – tutkittua tietoakin aiheesta on varsin vähän. Tuoreimmasta Opetushallituksen julkaisemasta luettelosta maahanmuuttajille suunnatuista opetus- ja koulutusmateriaaleista⁹ on havaittavissa, että mediakasvatukseen ja mediataitojen oppimiseen tarkoitettuja oppimateriaaleja on vain muutamia, ja nekin on tehty pääosin lapsille ja nuorille heidän suomen kielen opintojensa näkökulmasta. Peruskoulutason oppimateriaaleista voidaan mainita vuonna 2008 julkaistu Suomi2-oppikirjasarja ja sen *Minä ja media*-oppikirja¹⁰. Oppikirja on suunnattu kaikille niille, joiden kielitaito on Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolla B1¹¹: täten sitä voi siis soveltaa myös aikuisikäisten suomen kielen opiskelijoiden opetuksessa. Pääpaino teoksessa on suomen kielen opettaminen perusopetuksen opetussuunnitelman keskeisten linjausten mukaisesti, ja julkaisun tehtävät nojaavat erilaisten mediatekstien analysointiin ja tuottamiseen, tiedonhankintaan verkossa, oppimateriaaliin kuuluvan äänitteen kuuntelemiseen sekä verkkomateriaalin hyödyntämiseen. Oppikirja kannustaa opettajia laajentamaan lähestymistapaansa medioihin ja samalla opiskelijoita vastuulliseen ja järkevään median käyttöön. Oppilaiden media- ja teknologiataitojen ja -valmiuksien parempi hyödyntäminen osana oppimista nousee tärkeään rooliin.¹² Luettavanasi oleva oppimateriaali noudattaa samaa pedagogista linjausta ja pyrkii viemään mediakasvatusta sekä media- ja viestintätaitojen opettamista vieläkin pidemmälle toiminnan, itse tekemisen sekä opiskelijoiden omien valmiuksien hyödyntämisen suuntaan. Pedagoginen linjaus lähestyy yhteistoiminnallista oppimista ja yhteisopettajuutta, joista lisää luvussa 5.

Aikuisille maahanmuuttajille suunnattu mediakasvatusoppimateriaali on hyvin vähäistä. Metropolia-ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmaan Katja Nykäsen tekemä opinnäytetyö¹³ on yksi harvinainen esimerkki tällaisista. Nykänen soveltaa työssään elokuvaohjaaja, pedagogi Kaija Juurikalan Taikalamppu-mediakasvatusmenetelmää maahanmuuttajien mediakas-

7 Ks. tarkemmin Tietotaitotalkoot 2012.

8 Ks. tarkemmin Yleisradio 2012.

9 Jokinen, Immonen-Oikkonen & Nissilä 2011.

10 Tukia, Mustonen, Aalto ja Taalas 2008.

11 B1-taitotaso tarkoittaa itsenäisen kielenkäyttäjän kielitaitoa.

12 emt., 7–16, 70–78.

13 Nykänen 2010.

vatuksessa: lyhyissä työpajoissa opiskelijat valmistavat ryhmissä lyhytelokuvia, ja oppiminen perustuu tekemiseen ja siitä syntyviin ajatuksiin. Pääpaino ei ole niinkään teknisessä oppimisessa, vaan tarinakeskeisyydessä ja improvisaatiossa. Yhdessä Suomen Punaisen Ristin kanssa toteuttamiensa työpajojen perusteella Nykänen kokee metodin toimivaksi maahanmuuttajille tarkoitettussa mediakasvatuksessa. Open Zone -hankkeen mediakasvatusosuudessa on yhtymäkohtia Taikalamppu-menetelmään muun muassa pienryhmissä tehtyjen videoiden ja digitaalisen tarinankerronnan työpajojen kautta, joista molemmista lisää myöhemmin tässä oppimateriaalissa.

Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä (nyk. COMET – Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus) oli vuosina 2007–2009 käynnissä *Maahanmuutto ja media* -tutkimusprojekti, joka keskittyi pääasiassa Suomessa asuvien maahanmuuttajien mediankäyttöön. Projektin yksi julkaisuista, Mari Maasilan, Anna Simolan ja Heidi af Heurlinin vuonna 2008 julkaistu ”Maahanmuuttaja mediankäyttäjänä”¹⁴, korostaa median tärkeitä roolia maahanmuuttoon liittyvien asioiden tiedottamisessa ja maahanmuuttajien suomalaiseen yhteiskuntaan integroimisessa. Julkaisun tekijät nostavat esiin ajatuksen siitä, että maahanmuuttajien kotoutumis- ja suomen kielen kurssilla olisi mahdollisuus vaikuttaa maahanmuuttajien mediankäyttöön. Jonkin verran mediaa käytetäänkin jo kotoutumiskoulutuksessa opetuksen tukena. Kirjoittajat kuitenkin näkevät, että maahanmuuttajille suunnattua mediakasvatusta osana kotoutumisprosessia olisi varaa lisätä huomattavasti: tieto- ja viestintäteknisten taitojen lisäksi olisi opetettava myös mediasisältöjen tuotantoon ja kritiikkiin liittyviä osuuksia. Mediakasvatuksen avulla voitaisiin tekijöiden mukaan kannustaa maahanmuuttajien osallisuutta vallitsevassa mediakulttuurissa, ja tavoitteena tulisi olla aktiivisen kansalaisuuden tukeminen ja ihmisten osallisuuden tunteen lisääminen.¹⁵ Samaan viitataan myös Opetushallituksen vuonna 2011 julkaisemassa teoksessa *Opas aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen*¹⁶, jossa korostetaan tieto- ja viestintätekniiikan sekä sosiaalisen median käyttötaitoja asioina, joita voidaan harjoitella alkeiskursseilta lähtien: ”Hallittu verkkotyöskentely ja kriittinen mediakasvatus yhdistyneenä monipuoliseen ja asiantuntevaan opetukseen, johon kuuluu myös harjoittelua autenttisessa ympäristössä, luovat monimuotoisen opiskeluympäristön, joka on riittävän haasteellinen aikuiselle oppijalle.” Juurikin samoihin tavoitteisiin pyrkii vastaamaan vuosina 2008–2011 käynnissä ollut projekti *Open Zone – Avoimen oppimisen ja aktiivisen kansalaisuuden lähikirjastovyöhyke*

---

14 Maasilta, Simola ja af Heurlin 2008.

15 emt., 86–87.

16 Kivisik, Mentula ja Nissilä 2011.

mediakasvatusosuudellaan ja tämän oppimateriaalin avulla. Kun mediakasvatusta peilataan suhteessa maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen muihin oppiaineisiin ja sisältöihin, voidaan mediakasvatus sijoittaa kuvion 1 mukaisesti osaksi suomen kielen, arjen taitojen, tieto- ja viestintäteknisten taitojen, yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen, kulttuurisen identiteetin ja vuorovaikutuksen sekä työelämäntaitojen oppimista. Tässä oppimateriaalissa esitellään koulutussisältöjä, opetuksellisia ratkaisuja, harjoituksia ja tehtävänantoja, jotka kytkeytyvät joko samanaikaisesti useampiin tai yhteen näistä osa-alueista. Tuoreimmassa, vuoden 2012 aikana voimaan tullessa aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa¹⁷ sama kuvio esitetään yksinkertaisempaan – suomen kieli ja viestintätaidot sekä työelämä- ja yhteiskuntataidot toimivat ohjauksen avulla pohjana, johon liittyvät valinnaiset opinnot, arviointi, opiskelutaidot ja arjen taidot.

KUVIO 1. Maahanmuuttajien mediakasvatuksen sijoittuminen osaksi maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen sisältöjen opettamista¹⁸.

17 Opetushallitus 2012.

18 Opetushallitus 2007.

Tämän oppimateriaalin aluksi esitellään lyhyesti Open Zone -hanke toimijoi-
neen ja sisältöineen. Siitä edetään hankkeen mediakasvatusosuuden tarkem-
paan esittelyyn ja projektissa havaittuihin hyviin käytäntöihin ja opetusrat-
kaisuihin. Sijansa saavat myös vähemmän onnistuneet kokeilut, jotka nekin
ovat olleet tärkeitä askelia, kun hankkeessa on pyritty etenemään kohti toi-
mivaa maahanmuuttajille suunnattua mediakasvatusta. Oppimateriaalissa py-
ritään tuomaan esille niitä toimivia kotoutumiskoulutuksen opetuksen rat-
kaisumalleja, jotka eivät varaa erilliseen projektirahoitukseen, vaan pyrkivät
integroimaan mediakasvatuksen osaksi maahanmuuttajakoulutuksen arkea.
Ratkaisuja haetaan muun muassa eri oppilaitosten sekä kirjastolaitoksen vä-
lisestä yhteistyöstä. Pohdittavana ovat myös opettamisen ja opettajan roolit:
Kuinka opettaa mediakasvatusta maahanmuuttajille? Mikä on opettajan rooli,
entä oppilaan?

2 OPEN ZONE -HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA TOTEUTUKSET

Samuel Raunio

Open Zone – Avoimen oppimisen ja aktiivisen kansalaisuuden lähikirjastovyöhyke oli 3,5-vuotinen (2008–2011) kehittämishanke, jonka päätavoitteena oli kehittää kirjastoja avoimina, monikulttuurisina oppimisympäristöinä ja kohtaamispaikkoina. Lähikirjastoja kehittämällä hanke pyrki edistämään maahanmuuttajien pääsyä suomalaiseen tietoyhteiskuntaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Hanke oli Opetus- ja kulttuuriministeriön alainen, Euroopan sosiaalirahaston rahoittama ja Manner-Suomeen kohdistuva osana ESR:n *Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi* -kehittämishjelmaa, jonka kansallisena rahoittajaviranomaisena toimi Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hankkeessa olivat mukana toteuttajana Turun ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina Diakonia-ammattikorkeakoulu sekä Turun kaupunginkirjasto. Turun ammattikorkeakoulussa hankkeen vetovastuu oli koko projektin ajan kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelmalla. Diakin viestinnän koulutusohjelma oli mukana hankkeen mediakasvatusosuuden toteuttajana vuoden 2010 loppuun asti. Vuoden 2011 alusta koulutusohjelma siirtyi Turun ammattikorkeakouluun journalismin koulutusohjelmaksi, ja samalla myös mediakasvatusosuuden toteutus siirtyi Turun ammattikorkeakouluun.

Hankkeessa kullakin osallistujalla oli oma roolinsa hankkeen päätavoitteiden saavuttamisessa. Turun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma vastasi sekä kirjastoalan ammatillisesta täydennyskoulutuksesta maahanmuuttajille että monikulttuurisen kirjastotyön täydennyskoulutuksesta kirjastoammattilaisille. Ensin mainittu oli 1,5-vuotinen, korkeakoulutetuille ja riittävän suomen kielen taidon hallitseville maahanmuuttajille suunnattu 60 opintopisteen laajuinen kirjastoalan koulutus, joka alkoi tammikuussa 2010 ja päättyi kesäkuussa 2011. Koulutukseen valittiin kaikkiaan 13 erilaisista kielij- ja kulttuuritaustoista tulevaa opiskelijaa, jotka valmistuivat vuoden 2011 aikana päteviksi työskentelemään kirjastonhoitajina tai kirjaston-

johtajina yleisissä kirjastoissa. Kirjastoammattilaisille suunnattu koulutus oli tarkoitettu yleisissä kirjastoissa työskenteleville, kirjaston monikulttuuristen palveluiden kehittämiseksi kiinnostuneille henkilöille. Syksyn 2009 aikana toteutettuun, 5 opintopisteen laajuiseen koulutukseen osallistuneet työntekijät perehtyivät kulttuurienväliseen osaamiseen kirjaston asiakastyössä sekä työyhteisön kehittämisessä. Koulutuksessa vierailivat luennoitsijoina muun muassa monikulttuurisuuteen eri näkökulmista perehtyneet tutkijat ja käytännön asiantuntijat. Turun kaupunginkirjasto toteutti hankkeen aikana lukuisia erilaisia maahanmuuttajille suunnattuja palveluita (kerhoja, lukupiirejä, keskustelupiirejä, teemapäiviä, opastuksia, jne.), joiden tavoitteena oli monikulttuurisen palvelukonseptin tuottaminen kirjastolle sekä maahanmuuttajien aktivoiminen kirjaston palvelujen käyttäjiksi. Yksi kiinnostava elementti oli eri kieli- ja kulttuuriryhmistä tulleiden vertaisoppaiden kouluttaminen kaupunginkirjaston käyttöön linkiksi maahanmuuttajien omien yhteisöjen ja kirjaston välille.

Open Zone -hankkeen yksi osa-alue koostui maahanmuuttajille suunnatusta mediakasvatuksen ja mediataitojen opettamisesta. Tavoitteena oli tutustuttaa maahanmuuttajat suomalaisen informaatioyhteiskuntaan ja median merkitykseen nykymaailmassa sekä antaa maahanmuuttajille välineitä oman viestin, mielipiteen ja itseilmaisun välittämiseen erilaisin viestintävälinein. Taustalla oli ajatus siitä, että näillä toimenpiteillä edistetään maahanmuuttajien kotoutumisprosessia suomalaisessa yhteiskunnassa. Mediakasvatus integroitiin osaksi aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta Turun kristillisessä opistossa, Opetushallituksen tästä antaman opetussuunnitelmasuosituksen¹⁹ määrittelemissä rajoissa. Projektin aikana käytössä olleessa suosituksessa opetussuunnitelmaksi korostettiin, että arjen taitoja ja yhteiskunnallisia, kulttuurisia sekä työhön ja koulutukseen liittyviä sisältöjä opiskellaan alusta lähtien kielenopetukseen integroituna ja osittain läpäisyperiaatteella koko koulutuksessa. Myös mediakasvatusopinnot pyrittiin sijoittamaan maahanmuuttajakoulutukseen tämän logiikan mukaisesti. Tavoitteena oli tuolloin voimassa olleen suosituksen kirjaamalla tavalla antaa maahanmuuttajalle valmiudet toimia suomalaisen yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä ja osallistua työelämään maahanmuuttajan omien edellytysten mukaisesti. Suosituksessa opetussuunnitelmaksi ei ollut kovinkaan yksityiskohtaisesti määritelty median, joukkoviestinnän ja informaatioteknologian opettamista maahanmuuttajille. Tieto- ja viestintäteknisistä taidoista todettiin, että tavoitteena on opiskelijan valmius käyttää tietokonetta ja muita viestintävälineitä, valmius ymmärtää tie-

---

19 Ks. lisää Opetushallitus 2007.

donvälityksen merkitys ja tietää, mistä tarvittava tieto löytyy sekä kyky tulla toimeen suomalaisessa mediayhteiskunnassa. Aihepiireiksi tähän osa-alueeseen oli kirjattu tekstinkäsittelyn, internetin ja sähköpostin käytön perusteet, puhelimen käyttö sekä käsitteen ”joukkoviestimet” alla mainitut televisio, radio ja lehdet²⁰.

Projektin aikana korostui tunne ja tietämys siitä, että suosituksen ajantasaistamista ja päivittämistä oli syytä harkita median ja joukkoviestimien, sosiaalisen median ja verkkoviestinnän sekä mediakasvatuksen osalta. Teknologiavälitteisenä, länsimaisena informaatioyhteiskuntana Suomi on rakentunut monien toimintojen, palvelujen, tiedonhankinnan ja vaikuttamiskeinojen osalta erilaisten teknisten viestintävälineiden käytön varaan. Monet julkishallinnolliset toimijat ovat siirtäneet palveluitaan verkkoon. Tiedonhankinnassa internetin merkitys on kasvanut viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana suuresti. Median ja joukkoviestinnän sekä sosiaalisen median rooli ja merkitys päivän puheenaiheiden tarjoajana (esim. agenda-setting²¹) sekä osittain myös mielipiteiden muokkaajana on merkittävä: esimerkiksi joukkoviestintä tarjoaa journalismin kautta monille tahoille ilmaista julkisuutta sekä kanavan molemminpuoliseen vuorovaikutukseen päättäjien ja kansalaisten välillä. Internetin, verkkoviestinnän ja sosiaalisen median kautta erilaiset yhteisöt ja ihmiset voivat pitää yhteyttä, keskustella keskenään ja tuoda uusia puheenaiheita julkisuuteen sekä pyrkiä myös vaikuttamaan julkisuuden avulla asioihin. Toimiminen suomalaisen yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä edellyttää kaiken tämän ymmärtämistä ja riittävien tieto- ja viestintäteknisten taitojen hallintaa, jotta itsensä ilmaiseminen ja asioihin vaikuttaminen on täysipainoisesti mahdollista. Integroimalla mediakasvatus osaksi maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta, esimerkiksi läpäisyperiaatteella eri oppiaineisiin, voidaan taata se, että mediakasvatus sekä media- ja viestintätaidot otetaan huomioon jo heti kotoutumisprosessin alkuvaiheista asti.

Opetushallitus on reagoinut ajan ja ympäröivän yhteiskunnan muutoksiin uusitussa, vuonna 2012 käyttöön otetussa ”Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012” -julkaisussaan²². Perusteissa mainitaan muun muassa useammassa kohdin ”viestintätaidot” sekä

---

20 emt., 22–24.

21 Agenda setting -teorian esittelivät Maxwell McCombs ja Donald Shaw vuonna 1972. Sen mukaan media määrittää julkisuudessa joitakin asioita toisia tärkeämmiksi. Yleisölle nämä puheenaiheet näyttävät tärkeimpinä, joten medialla voidaan katsoa olevan vaikutusvaltaa ihmisiin. Lisää Agenda Setting -teoriasta esim. McQuail 2005, 512–514.

22 Opetushallitus 2012.

”tieto- ja viestintätekniset valmiudet”, jotka tulevat esiin läpäisyynomaisesti²³ eri teemojen ja koulutusaiheiden kohdalla. Suoranaisesti medialukutaitoa, mediakäyttötaitoa tai mediakasvatusta ei erikseen mainita – Open Zone -projektin kokemusten pohjalta niiden tulisi sisältyä viestintätaitoihin sekä tieto- ja viestintäteknisiin valmiuksiin.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksille, joihin opintokeskukset, urheiluopistot, kansanopistot ja kansalaisopistot kuuluvat (ja osana niitä myös Turun kristillinen opisto), oli parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta määritelty vuosille 2005–2008 yhdeksi painopistealueeksi maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus sekä muut yhteiskuntaan integroivat opinnot²⁴. Sama painopistealue oli esillä myös vuosille 2009–2012 suunnatussa vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelmassa, jonka pohjalta lakia vapaasta sivistystyöstä²⁵ vuodelta 1998 uudistettiin vuonna 2009.

2.1 MEDIAKASVATUKSEN INTEGROIMINEN OSAKSI OPETUSSUUNNITELMAA

Maahanmuuttajakoulutus on yksi keskeinen osa Turun kristillisen opiston koulutustarjontaa. Open Zone -projektin mediakasvatusosuutta suunnattiin kahdelle eri oppilaitoksen koulutuslinjalle hankkeen aikana: suomen kielen linjan opiskelijoille sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskelijoille. Hankkeen kohderyhmänä olivat aikuiset maahanmuuttajaopiskelijat, mikä tarkoitti sitä, että kaikki kurssin opiskelijat olivat vähintään 17 vuotta vanhoja.

Open Zone -hankkeessa järjestettiin puolivuositain vuoden 2009 alusta viestintä- ja mediaopintoja osana Turun kristillisen opiston maahanmuuttajakoulutusta: keväisin 54 tunnin peruskurssi suomen kielen linjan opiskelijoille ja syksyisin 54 tunnin jatkokurssi perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskelijoille. Toteutukset olivat osa kummankin linjan hyväksyttyä opetussuunnitelmaa: viisi ensimmäistä toteutuskertaa kuuluivat opiskelijoille pakollisena opintosuorituksena, kuudes ja viimeinen toteutuskerta oli perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskelijoille valinnainen opintojakso. Kuuden eri toteutuskerran ja kolmen vuoden aikana lähes 120 Turun kristillisen opiston

23 Läpäisyynomaisuudella tarkoitetaan tässä sitä, että viestintätaidot ja tieto- ja viestintätekniset valmiudet on sisällytetty eri teemoihin ja koulutusaiheisiin opetussuunnitelmassa, ei esimerkiksi yksittäiseen oppiaineeseen.

24 Opetusministeriö 2009.

25 Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632. Lakiin tehdyt uudistukset astuivat voimaan vuoden 2011 alusta.

maahanmuuttajaopiskelijaa opiskeli ainakin yhdellä, jotkut kahdella media-
kasvatuskurssilla. Koska sekä suomen kielen linjan opiskelijoiden että perus-
opetukseen valmistavan opetuksen opiskelijoiden ryhmät koostuivat eri puo-
lilta maailmaa Suomeen saapuneista maahanmuuttajista sekä hyvin eri-ikäi-
sistä henkilöistä aina 17 ikävuodesta lähes 60 ikävuoteen asti, tämä aiheutti
opetuksen järjestämiselle omat haasteensa. Lisämausteen mukaan toi se, että
maahanmuuttajien työ- ja koulutustaustat vaihtelivat myös suuresti: mukana
oli niin korkeakoulutettuja kuin vähän kouluja käyneitäkin sekä työelämässä
pitkään mukana olleita ja niitä, joilla ei ollut minkäänlaista työkokemusta ta-
kanaan.

Mediakasvatuksen peruskurssi suunnattiin suomen kielen linjan opiskelijoille.
Suomen kielen linjalle tulevat opiskelijat ovat luku- ja kirjoitustaitoisia, vä-
hintään 17 vuotta vanhoja maahanmuuttajia, jotka eivät vielä osaa suomea tai
jotka haluavat kerrata alkeiskurssin taitoja. Linjalla opiskellaan suomen kielen
lisäksi tietotekniikkaa, yhteiskuntatietoa ja ilmaisutaitoa; maahanmuuttaja voi
opiskella myös kädentaitoja ja liikuntaa²⁶.

Mediakasvatuksen jatkokurssi suunnattiin perusopetukseen valmistavan ope-
tuksen opiskelijoille²⁷. Linjan opiskelijat ovat vähintään 17-vuotiaita, ja heillä
tulee olla riittävä suomen kielen taito. Linjalla opiskellaan suomen kieltä niin,
että opiskelua voi jatkaa peruskoulussa, ammatilliseen peruskoulutukseen val-
mistavassa koulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa. Oppiaineisiin kuu-
luvat suomen kielen lisäksi englanti, tietotekniikka, matematiikka, maantieto,
ruotsi, fysiikka, kemia, biologia, historia, yhteiskuntaoppi ja opinto-ohjaus.
Lisäksi opiskelijan tulee valita kädentaitojen, liikunnan, kuvataiteen, musii-
kin, mediakasvatuksen tai yrittäjyyskasvatuksen välillä. Linjaan kuuluu myös
kaksi työharjoittelujaksoa.

Maahanmuuttajille suunnattu mediakasvatus oli mahdollista toteuttaa Dia-
kin viestinnän koulutusohjelman / Turun ammattikorkeakoulun journalismin
koulutusohjelman ja Turun kristillisen opiston välisenä yhteistyönä puolivuo-
sittain siten, että opetus kytkettiin osaksi sekä Turun kristillisen opiston maa-
hanmuuttajakoulutuksen että viestinnän / journalismin koulutusohjelman
opetussuunnitelmia. Turun kristillisen opiston maahanmuuttajakoulutuksen
osalta tämä tarkoitti kurssin liittämistä osaksi joko suomen kielen linjan ope-
tussuunnitelmaa tai perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitel-

---

26 Ks. tarkemmin Turun kristillinen opisto 2011.

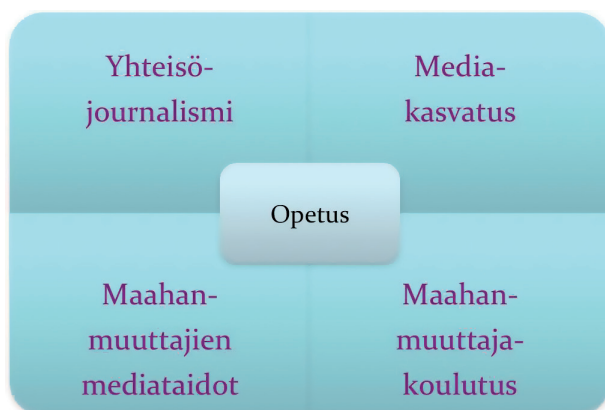
27 Ks. tarkemmin Turun kristillinen opisto 2011b.

maa. Molempien näiden opetussuunnitelmien osalta lähtökohdaksi asetettiin 54 tunnin perusresurssi mediakasvatuskurssia kohden: tuo resurssi sisälsi sekä maahanmuuttajille suunnatun kontakti- ja lähiopetuksen että maahanmuuttajaopiskelijan etä- ja itsenäisen työskentelyn. Viestinnän / journalismin koulutusohjelmassa Open Zone -projekti ja maahanmuuttajille suunnattu mediakasvatus sidottiin osaksi medianomiopiskelijoiden vaihtoehtoisia ammattiopintoja. Vuosina 2008–2011 Open Zone -hankkeessa mukana olleet medianomiopiskelijat noudattivat pitkälti samaa, vuonna 2006 perusrakenteensa saanutta opetussuunnitelmaa²⁸, jossa vaihtoehtoihin ammattiopintoihin kuului osana opintokokonaisuus ”Yhteisöjournalismi”. Opintokokonaisuuden sisällä kevään 4 opintopisteen laajuinen opintopakso kulki nimellä ”Maahanmuuttajien mediakasvatus” ja syksyn 4 opintopisteen laajuinen opintopakso nimellä ”Yhteisöjournalismin tavoitteet ja toimintamuodot”. Molempien opintopaksojen opinnolliset tavoitteet olivat medianomiopiskelijalle samansuuntaiset: tuntee mediakasvatuksen perusteet, ymmärtää yhteisöjournalismin määritelmä, tutustua maahanmuuttajakoulutukseen ja maahanmuuttajien mediankäyttöön sekä oppia ideoimaan toimintamuotoja ja opetustapoja mediataitojen opettamiseksi maahanmuuttajille. Pedagogisessa lähestymistavassa medianomiopiskelijoille hahmoteltiin neljään eri osa-alueeseen tutustumista ennen varsinaisen maahanmuuttajien opetuksen suunnittelun ja opetuksen käynnistymistä. Tutustuttaviksi osa-alueiksi muodostuivat yhteisöjournalismi²⁹, mediakasvatus, maahanmuuttajien mediataidot sekä maahanmuuttajakoulutus (ks. kuvio 2), jotka kaikki vaikuttivat siihen, millaiseksi maahanmuuttajille suunnattu, toiminnallinen mediakasvatusopetus järjestettiin.

---

28 Ks. tarkemmin Diakonia-ammattikorkeakoulu 2011.

29 Yhteisöjournalismi oli Diakissa käytössä ollut termi. Sillä viitattiin yhteisön palveluksessa olevaan journalismiin, joka tietoisesti pyrkii valtaistamaan eri ihmisryhmiä antamalla näkyvyyttä ja äänen valtavirtajournalismin ulkopuolelle jättämille ihmisille. Nykyään journalismin koulutusohjelmassa puhutaan enemmän osallistavasta tai osallistuvasta journalismista.

KUVIO 2. *Maahanmuuttajien mediakasvatusopetuksen taustatekijät Open Zone-projektissa.*

Maahanmuuttajien opetussuunnitelman mukainen opintojakso ja medianomiopiskelijoiden opetussuunnitelman mukainen opintojakso kytkettiin yhteen siten, että ammattikorkeakoulun vastaavan lehtorin ohjauksessa medianomiopiskelijat suunnittelivat maahanmuuttajille yksittäisiä mediakasvatuksen opetuskertoja, joilla he opettivat maahanmuuttajille media- ja viestintätaitoja sekä kriittistä medianlukutaitoa. Maahanmuuttajat tekivät ja toimivat itse – medianomiopiskelijat auttoivat ja ohjasivat. Toteutuskerrasta riippuen opintojaksolla oli mukana neljästä yhdeksään medianomiopiskelijää, jotka ohjasivat vastavuoroisesti noin 15–20 hengen suuruista maahanmuuttajaopiskelijaryhmää. Ohjaus tapahtui useimmiten pienryhmissä, joihin maahanmuuttajat jaettiin. Pienryhmäopiskelun lisäksi kurssilla pidettiin myös koko luokan yhteen kerääviä, yhteisiä luento- ja tapaamiskertoja.

2.2 KYSELYT SEKÄ ALKU- JA LOPPUKARTOITUKSET TUKENA KURSSIEN SUUNNITTELUSSA

Ennen ensimmäistä mediakasvatuskurssia oli tarvetta selvittää kattavammin kohderyhmän mediataitoja ja mediankäyttöä. Apuna käytettiin Tampereen yliopiston journalismin tutkimusyksikön Maahanmuutto ja media -hankkeessa tehtyä *Maahanmuuttaja mediankäyttäjänä* -raporttia³⁰, jossa yli neljälles-

30 Maasilta, Simola ja af Heurlin 2008.

dalle Suomessa asuvalle vähintään 15 vuotta täyttäneelle maahanmuuttajalle esitettiin mediankäyttöä koskevia kysymyksiä. Raportin tulosten mukaan maahanmuuttajat katsovat paljon televisiota (suomalaisia ja lähtömaan televisiokanavia) ja käyttävät aktiivisesti internetiä. Maahanmuuttajille suunnattuja Suomessa toimivia / esitettäviä medioita ja ohjelmia seurattiin vähemmän tai niitä ei tunnettu lainkaan. Tiedonhankintaa ja tiedonvälitystä tapahtui median ohella myös läheisten, kuten lasten, koulututtavien, puolisoitten, ystävien, naapurien, työkavereiden jne. avulla.

Tampereella tehdyn tutkimuksen lisäksi tietoa maahanmuuttajista kohderyhmänä hankittiin myös paikallisesti. Diakin viestinnän koulutusohjelman medianomiopiskelija Pauli Järveläinen selvitti syksyllä 2008 osana opinnäytetyötään³¹ Turun kristillisessä opistossa opiskelevalta maahanmuuttajilta heidän mediankäyttöään sekä media- ja viestintätaitojaan. Kaikkiaan 22 henkilölle tehty haastattelututkimus vahvisti Tampereella tehtyjä havaintoja. Huonommin suomea osanneet käyttivät yleisesti vähemmän mediaa kuin paremmin suomea osanneet. Myös internetin runsas käyttö korreloi runsaamman suomalaismedian käytön kanssa.

Tutkimustiedon pohjalta voitiin aloittaa mediakasvatusopetuksen suunnittelu maahanmuuttajaryhmälle kevääksi 2009. Ensimmäisen kurssin suunnittelu perustui sekä hankittuun tutkimustietoon että Turun kristillisen opiston opetushenkilökunnan kanssa käytyihin keskusteluihin. Hankkeen aikana osoitettiin tärkeäksi tehdä kullekin maahanmuuttajaryhmälle aina jokaisen kurssin alussa lähtökartoitus ryhmän mediankäytöstä ja viestintätaidoista, jotta opetus voitiin mukauttaa kunkin ryhmän osaamistason mukaiseksi. Lähtökartoituksen esimerkkikyselynä toimii tässä oppimateriaalissa keväällä 2011 Turun kristillisen opiston Suoki2-maahanmuuttajaryhmälle tehty kartoitus, jonka kyselylomake on oppimateriaalin liitteenä (ks. liite 1). Perustietojen (nimi, ikä, asuinpaikka, Suomessa oloaika ja lähtömaa) lisäksi kysely oli jaettu kolmeen eri teemaan: työ-, koulutus- ja harrastusosioon, mediankäyttöosioon sekä mediataito-osioon. *Työhön, koulutukseen ja harrastuksiin* liittyvillä kysymyksillä pyrittiin selvittämään vastaajan koulutus- ja ammattitaitoa sekä kiinnostuksen kohteita. Kysymykset toimivat samalla informaatiolähteenä joillakin kursseilla toteutetuille työpaikka-haastatteluharjoituksille. *Mediankäyttöosiolla* hankittiin täsmäntävää tietoa vastaajien television, radion ja internetin käytöstä sekä lehtien lukemisesta. *Mediataito-osiosta* selvitettiin pääasiassa vastaajan kykyä käyttää valokuvauskameraa ja videokameraa. Projektin aikana eri

---

31 Järveläinen 2009.

kurseilla tehtyjen kyselyjen tulokset olivat linjassa aiempien maahanmuuttajien mediankäyttöä koskevien tutkimustulosten kanssa: maahanmuuttajien internetin käyttö on runsasta ja televisiotakin katsellaan melko paljon, mutta radion kuuntelu ja lehtien lukeminen eivät ole Suomessa maahanmuuttajien suosiossa. Lehtien vähäinen lukeminen johtuu useimmiten vaikeudesta ymmärtää kirjoitettua suomen kieltä ja radion vähäinen kuunteleminen taas osittain siitä, että suomalainen musiikki ja suomalaiset ohjelmat eivät vetoa maahanmuuttajiin. Saattaa myös olla, että sosiaalista tilannetta radion kuuntelulle ei synny arkitilanteissa.

Alkukartoituksen lisäksi maahanmuuttajille teetettiin kurssin aikana myös loppukysely, jossa pyydettiin sekä palautetta opintojaksosta että kartoitettiin muutamalla kysymyksellä sitä, oliko kurssilla opetettu jalostunut oppijalla mediaan liittyväksi tiedoksi. Palautekyselyn esimerkkinä on tässä oppimateriaalissa kevään 2011 Turun kristillisen opiston Suoki2-maahanmuuttajaryhmälle tehty palautekysely, joka on oppimateriaalin liitteenä (ks. liite 2). Kolme ensimmäistä kysymystä mittasivat poimintoina niitä osa-alueita, joita opintojaksolla oli käsitelty. Muut kysymykset olivat linjassa yleisemmin opiston palautekyselyn kanssa. Kysely oli hyvä tapa kartoittaa suuntaa-antavasti sitä, oliko oppimista tapahtunut myös tiedollisesti niin, että maahanmuuttajaopiskelija kykeni vastaamaan kysymyksiin kirjallisesti. Samalla kysely toimi oman oppimisen arviointina opettajien suorittaman arvioinnin lisäksi³². Kyselyt osoittivat projektin aikana, että oppimista oli useimmiten tapahtunut. Esimerkiksi kevään 2011 kurssille tehdyssä palautekyselyssä kurssilla opetetut uutinen ja mainos osattiin erottaa toisistaan. Yleisradiokin ymmärrettiin, mutta sen kuvailu paperille tekstimuodossa tuotti vielä vaikeuksia. Palautekysely osoitti täten osaltaan sen, että kotoutumiskoulutuksen ensimmäistä tai toista vuotta käyvät maahanmuuttajat oppivat ja osaavat selittää asioita suullisesti suomeksi tai omalla kielellään, mutta kirjoitetun tekstin kanssa on vielä vaikeuksia. Täten erilaisten testien, kyselyiden ja tutkimusten tekeminen pelkästään kirjallisessa muodossa ilman avustusta ja ohjausta ei ole toimiva ratkaisu opetuksessa – ohjausta ja opastusta tarvitaan useimpien kohdalla vielä runsaasti.

Palautekyselyt antoivat jokaisesta hankkeesta pidetystä kurssista vuosina 2009–2011 varsin hyviä arviointeja maahanmuuttajilta. Mediakasvatuksesta oppiaineena ja sen opetusmuodoista pidettiin, ja kursseihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Jotkut maahanmuuttajat antoivat palautetta siitä, että he eivät aina ymmärtäneet kaikkea sitä, mitä mediakasvatuskurssin opettaja ja

32 Mediakasvatuskurssit arvioitiin Turun kristillisen opiston maahanmuuttajakoulutuksessa projektin aikana arvosanoilla hyväksytyt/hylätyt. Arviointi perustui pääasiassa suulliseen palautteeseen kaikista opiskelijan tekemistä tuotoksista sekä toiminnasta kurssin aikana. Erillistä kirjallista palautetta suorituksista ei annettu.

medianomiopiskelijat apuopettajina heille opettivat. Tässä kohdin voidaan jälkikäteen todeta, että käytetty kieli, opetushenkilöstön puhenopeus ja mediakentän erikoissanasto olivat paikoitellen haasteellisia maahanmuuttajille. Vaikka ensimmäisen, kevään 2009 kurssin jälkeen kurssimateriaaleja yksinkertaistettiin ja selkeytettiin, osalle maahanmuuttajista luentoaineisto oli sitenkin vielä liian vaikeaa hahmotettavaksi. Samoin kurssista toiseen vaihtuvat medianomiopiskelijat törmäsivät omalla kurssillaan aina samoihin vaatimuksiin, kuin mihin mediakasvatuskurssin opettaja törmäsi ensimmäisellä toteutuskerralla: Puhu selkeästi. Älä puhu liian nopeasti. Selitä vaikeat sanat ja termit auki. Käytä synonyymeja ja toisia ilmaisuja. Hyödynnä selkokieltä osana opetusta.

Itse tekemisestä, videoiden ja valokuvien kuvaamisesta sekä runsaasta toiminnasta annettiin pelkästään positiivista palautetta. On kuitenkin huomattava, että mediakasvatuskurssi poikkesi melko paljon muusta Turun kristillisen opiston maahanmuuttajille suunnatusta opetuksesta. Mediakasvatuksessa oli käytössä isommat resurssit (opettajan lisäksi aina vähintään neljä medianomiopiskelijaa apuopettajina), hanketta varten oli käytössä erillistä tekniikkaa (kuusi videokameraa jalustoineen) ja viestinnän koulutusohjelmassa oli sekä mediakasvatuksen että viestinnän opetus-, editointi- ja kuvaamiskokemusta. Lisäksi mediakasvatuksessa oli käytössä pedagoginen, tietoinen pyrkimys irtaantua luokkahuoneopetuksesta kohti eri puolilla opistoa, Turku, Suomea ja verkko maailmaa tapahtuvaa yhteisoppimista, jossa maahanmuuttajan roolia pyrittiin aktivoimaan itse tekemisen ja omien näkemysten esille tuomisen avulla. Opetusta vietiin tähän suuntaan jopa silläkin riskillä, että jotkin osa-alueet opetuksessa voisivat epäonnistua. Tästä syystä maahanmuuttajien antamaan positiiviseen palautteeseen tulee suhtautua myös sillä varauksella, että toisella tavalla järjestetty opetus saa jo sinänsä positiivista palautetta uutena, erilaisena ilmiönä muuhun opetukseen nähden. Maahanmuuttajien mediakasvatuksen opetuksellisista ratkaisuista sekä erilaisesta opettajuudesta ja oppimisesta lisää tämän oppimateriaalin luvussa 5.

3 MITEN MEDIAKASVATUSTA OPETETTIIN – PROJEKTISSA HAVAITUT HYVÄT KÄYTÄNNÖT

Samuel Raunio

Seuraavassa esitellään Open Zone -projektissa toteutettuja mediakasvatukseen sekä media- ja viestintätaitojen opettamiseen liittyviä toimintatapoja ja tapauksia. Kukin tapaus esitellään niin, että ensin kerrotaan toteutustapa, jonka jälkeen nostetaan esiin tapauksen onnistuneet osa-alueet ja havaitut hyvät käytännöt sekä käsitellään kriittisesti toteutustavassa ilmenneitä puutteita ja ongelmia. Lopuksi kunkin toteutustavan jälkeen nostetaan esille ratkaisuja siihen, kuinka tapaus olisi mahdollista toteuttaa osana maahanmuuttaja- tai kotoutumiskoulutuksessa annettavaa opetusta. Digitaalinen tarinankerronta osana maahanmuuttajakoulutusta esitellään erikseen omana lukunaan (luku 4). Sen jälkeen nostetaan esille laajemmin pedagoginen näkemys, jonka mukaisesti oppimateriaalissa esitetyt opetustavat voidaan käytännössä toteuttaa.

Toimivan mediakasvatuksellisen opetuskokonaisuuden opettamiseksi maahanmuuttajille voidaan opetuskokonaisuus jakaa seuraaviin osa-alueisiin: perus- ja taustatiedon tarjoaminen mediasta, joukkoviestinnästä ja viestinnästä; mediatuotteisiin tutustuminen ja niiden kriittinen arviointi; media- ja viestintätuotteiden tekeminen itse ja niiden kriittinen arviointi sekä media- ja viestintäteknologian hyödyntäminen muussa opetuksessa. Oppimateriaalin teksti etenee siten, että osa-alueet esitellään edellä mainitussa järjestyksessä.

3.1 MEDIAN PERUSTIEDOT HALTUUN ENNEN SOVELTAMISTA

Mediakasvatukseen kuuluvana yhtenä lähtökohtana voidaan pitää riittävän perus- ja taustatiedon tarjoamista mediasta, joukkoviestinnästä ja viestinnästä. Open Zone -hankkeessa maahanmuuttajille suunnattu mediakasvatuksen perus- ja taustatieto sisälsi muun muassa seuraavien käsitteiden selittämisen opiskelijoille:

- *mediakasvatus*: Mitä on mediakasvatus? Millainen oppiaine se on? Mitä siinä opiskellaan? Mitä sen oppitunneilla tehdään?
- *media*: Mikä on media? Mistä toimijoista / välineistä se koostuu? Miksi se on tärkeä asia / toimija Suomessa? Miten mediaa voi kuluttaa? Miten mediaa voi hyödyntää omassa elämässä? Miten opiskelija on kohdannut median lähtömaassaan tai Suomessa?
- *televisio*: Millainen on suomalainen televisio? Mitä ja millaisia ovat suomalaiset televisiokanavat?
- *radio*: Millainen on suomalainen radio? Mitä ja millaisia ovat suomalaiset radiokanavat?
- *lehdet*: Millainen on suomalainen lehti? Mikä on sanomalehti? Mikä on aikakauslehti? Mikä on iltapäivälehti ja siihen liittyvä lööppi? Mikä on ilmaisjakelulehti?
- *internet*: Mikä on internet? Miten ihmiset käyttävät internetiä? Mitä kaikkea internetissä voi tehdä? Miksi internet on tärkeä Suomessa ja suomalaisessa informaatioyhteiskunnassa? Miten internetiä voi hyödyntää omassa elämässä?
- *sosiaalinen media*: Mikä on sosiaalinen media? Miten sitä käytetään? Mitkä palvelut / verkkosivut ovat esimerkkejä sosiaalisesta mediasta (mm. *You Tube, Facebook, Twitter, LinkedIn*)? Miten sosiaalinen media toimii?

Varsinkin *mediakasvatus* osoittautui projektin kurssien alkuvaiheessa käsitteenä ja oppiaineena lähes kaikille osallistujille täysin vieraaksi, joten ensimmäisen kurssin toteutuksen jälkeen mediakasvatuskurssin aluksi käsiteltiin aina tarkemmin kyseistä termiä ja sen sisältöä. Sosiaalisen median merkitys ja rooli tulivat mukaan voimallisemmin hankkeen toisena ja kolmantena toimintavuotena (vuodet 2010 ja 2011), kun sosiaalisen median käyttäjäkunta alkoi kattaa yhä laajempia osuuksia kaikista verkon käyttäjistä ja kun sosiaalisen median rooli ja merkitys alkoi osoittautua merkittäväksi jokapäiväisessä arjessa.

Sosiaalisen median osalta projektissa ei edetty erilaisiin yhteisöpalveluihin tutustumista pidemmälle. Maahanmuuttajakoulutuksen opettajan on kuitenkin hyvä pohtia esimerkiksi sitä, voisiko opiskelijoiden tuotoksia julkaista ryhmän yhteisellä, erikseen perustetulla YouTube-kanavalla tai voisiko ryhmän vuorovaikutusta verkossa harjoitella esimerkiksi suljetun tai avoimen Facebook-ryhmän sisällä. Samalla tulisivat tutuiksi myös yleisimmät, käytetyimmät yhteisölliset sosiaalisen median palvelut ja sivustot³³.

Suomen kieltä tai vaikkapa yhteiskuntatietoa maahanmuuttajille opettava opettaja kykenee helposti keräämään ajankohtaiset perustiedot suomalaisesta mediasta maahanmuuttajien käytettäväksi. Esimerkiksi televisiota ja radiota koskevat perustiedot saa kunkin televisio- ja radiokanavan verkkosivuilta ja television ja radion käyttöä koskevat tiedot esimerkiksi Finnpanelin sivuilta³⁴ (yksittäiset kanavaosuudet ja ohjelmien katsojaluvut / kuulijaosuudet) sekä kansalaisten mediankäyttöä käsitteleviltä toimijoilta, kuten Tilastokeskuksesta³⁵ tai vaikkapa Sanomalehtien Liiton verkkosivuilta³⁶. Sanoma- ja aikakauslehtien levikkejä voi tutkia Levikintarkastuksen verkkosivuilta esimerkiksi Kansallisen Mediatutkimuksen³⁷ avulla. Verkon käyttöä taas voi tarkastella TNS Metrix -sivuston³⁸ kautta.

Askel pidemmälle on otettava silloin, kun käyttöä koskevien tilastojen ja näkyvillä olevien valmiiden mediatuotteiden esittämisen ohella avataan opiskelijoille syitä ja selityksiä siihen, miksi mediatuotteet ovat sellaisia kuin ne ovat ja mitkä tekijät ohjaavat mediatuotteet nykyisenkaltaisiksi. Journalismin ja joukkoviestinnän toiminnan perustekijöihin pääsee hyvin kiinni tutustumalla mediakasvatuksen oppimateriaalien antamiin kuvauksiin joukkoviestinnästä, tiedotusvälineistä ja toimittajan työstä³⁹ sekä lukemalla toimittajan ja tiedotusvälineiden käytännön työtä kuvaavia julkaisuja, kuten esimerkiksi Tapani Huovilan (2005) *Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja* -teosta⁴⁰, Elisa Juholi-

---

33 Yhteisöllisten palveluiden kohdalla opettajan on opetettava maahanmuuttajaopiskelijoille myös palveluiden käyttöäntöjä sekä esimerkiksi tekijänoikeuslainsäädännön ja rikoslain tiettyjä pykäläiä, jotta vältetään esimerkiksi tekijänoikeuksien loukkaaminen (esim. kaupallisten videoiden lataaminen luvatta yhteisöpalveluihin) tai yksityisyyden suojan loukkaaminen (esim. kotirauhan piirissä olevan kuvan ottaminen ja julkaiseminen ilman kuvatun henkilön lupaa verkossa).

34 Ks. lisää Finnpanel 2011.

35 Ks. lisää Tilastokeskus 2012.

36 Ks. lisää Sanomalehtien Liitto 2009.

37 Levikintarkastus 2012.

38 TNS Metrix 2012.

39 Ks. esimerkiksi Mediakasvatuskeskus Metka ry:n oppimateriaalit <http://www.mediametka.fi> tai esimerkiksi Yleisradion Mediakompassi-sivusto <http://mediakompassi.yle.fi>

40 Huovila 2005.

nin ja Heikki Kuutin (2003) teosta *Mediapeli – anatomia ja keinot*⁴¹ tai Heikki Kuutin (2001) teosta *Tutkittu juttu – johdatus tutkivaan journalismiin*⁴². Opettajalle nämä ovat hyviä perusteoksia, joista voi ammentaa itselleen lisätietoa oman joukkoviestintää ja journalismia käsittelevän opetusmateriaalin rakentamiseksi. Sen lisäksi, että maahanmuuttajalle on hyvä kertoa esimerkiksi toimittajan työstä sinänsä, on opettajan hyvä olla tietoinen myös niistä toimintatavoista, jotka ovat muotoutuneet rutiineiksi tiedotusvälineissä ja journalismissa yleisesti. Esimerkiksi uutiskriteerit⁴³ ja uutiskynnykset⁴⁴ ovat käsitteitä ja asioita, joiden avulla voi opiskelijoille selittää sen, miksi uutisissa kerrotaan tietyistä asioista ja miksi jokin ihmisten tärkeänäkin pitämä asia ei välttämättä ole journalistisessa mielessä uutinen. Tärkeätä on rakentaa kullekin kurssille oppimateriaalia ja tehtäviä itse, jotta ne ovat muokattavissa sisällöltään ja kieleltään sopiviksi kullekin maahanmuuttajaryhmälle.

3.2 KRIITTINEN ARVIOINTI KAIKKIIN MEDIATUOTTEISIIN

Mediatuotteisiin tutustumisen perusajatuksena mediakasvatuskursseilla oli tehdä maahanmuuttajille tutuksi erilaisia joukkoviestintään, tiedottamiseen ja mainontaan liittyviä perustuotteita, kuten erottelu journalismin ja mainonnan / markkinoinnin välillä. Tämä koettiin tärkeäksi siitä syystä, että opiskelijat havahtuisivat tarkastelemaan kaikkea joukkoviestinnällistä ja viestinnällistä materiaalia kriittisesti. Olennaista oli saada opiskelijat pohtimaan syitä siihen, miksi jokin mediatuote on sellainen kuin se on ja mitä tavoitteita viestin lähettäjällä on ollut mediatuotetta tehdessään. Esimerkiksi journalismin ja mainonnan / markkinoinnin erot pyrittiin tekemään selväksi nostamalla esiin molemmilta osa-alueilta tunnettuja, joukkoviestintää seuraavien kohtaamia tuotteita – projektin aikana päädyttiin erittelemään erityisesti uutista ja mainosta. Molemmista tuotiin esille muun muassa seuraavia faktoja:

Uutinen

- uutinen kertoo jostakin uudesta asiasta
- uutinen kertoo jostakin yllättävästä asiasta
- uutinen kertoo jostakin tärkeästä asiasta

---

41 Juholin & Kuutti 2003.

42 Kuutti 2001.

43 Uutiskriteereistä tarkemmin esim. Galtung & Ruge 1965, 64–91 tai Plan Suomi Säätiö, 72–73.

44 Uutiskynnyksellä tarkoitetaan sitä, että tullakseen uutiseksi aiheen on täytettävä tiettyjä uutiskriteereitä.

- uutinen rakentuu siten, että ensin kerrotaan tärkein (uusi, yllättävä, tärkeä, muutos) ja vasta sitten vähemmän tärkeät asiat
- uutinen vastaa useimmiten seuraaviin kysymyksiin: mitä, missä, milloin, miten, miksi ja kuka (5M+K)
- uutinen on erilainen sanomalehdessä, verkossa, radiossa ja televisiossa (rakenne, esitystavat, kesto / pituus jne.)
- kaikki asiat eivät ole uutisia: toimittajat ja tiedotusvälineet tekevät päivittäin valintoja siitä, mistä tehdään uutisia ja mistä ei (vrt. ”koiraa puree miestä” ei ole uutinen, mutta ”mies puree koiraa” on uutinen)
- medialla on valtaa: ihmiset puhuvat usein siitä, mitä on nostettu uutisiin mediassa (agenda setting)
- uutisen lähtökohtana on totuudellisuus: ihmiset luottavat uutisiin, koska niissä pyritään tuomaan esiin tasapuolisesti erilaisia, yhteiskunnassa vallitsevia näkökulmia ja mielipiteitä.

Mainos

- mainos on maksettua, tavoitteellista tiedottamista
- mainos on tärkeä tulonlähde tiedotusvälineille
- mainos pyrkii lisäämään jonkin tuotteen tai palvelun myyntiä
- mainos voi myös pyrkiä luomaan mielikuvia yrityksestä, ihmisestä tms.
- ihmiset eivät aina luota mainoksiin: uutinen ja mainos eroavat toisistaan viestinnällisiltä tavoitteiltaan.

Uutisten ja mainosten rakennetta harjoiteltiin mediakasvatuskursseilla purkamalla sanomalehdissä olleita uutisia ja mainoksia osiin. Hankkeen aikana oli huomattavissa, kuinka kohderyhmässä uutinen ja joukkoviestintä osattiin hahmottaa selkeämmin kuin mainos, mainonta ja markkinointi. Vaikeuksia kuitenkin tuotti mediatuotteiden kriittinen arviointi yleisesti: tekstit, valokuvat ja niiden informaatio otettiin vastaan usein sellaisenaan juurikaan pohtimatta sitä, mitkä ovat viestin tarkoitusperät tai voisiko jokin toinen näkökulma asiaan olla mahdollinen. Useammalla kurssilla käytiin hyviä keskusteluja siitä, miten samaa asiaa voi uutisessakin lähestyä erilaisista näkökulmista ja miten tehdyt valinnat vaikuttavat lopputuotteeseen. Tämä korostui varsinkin opiskelijoiden itse tekemissä mainoksissa ja uutisissa, joista lisää luvussa 3.3.

Opettajalle mediatuotteiden analysointi ja arviointi on perusteiden opettamisen jälkeen melko helppoa. Esimerkiksi sanomalehtiä tai aikakauslehtiä uutisineen ja mainoksineen voi tuoda analysoitavaksi koko ryhmälle⁴⁵. Tärkeätä on antaa selkeä tehtävänanto: Mihin osa-alueisiin opettaja haluaa kullakin kerralla opiskelijoiden mediatuotteissa pureutuvan? Mistä näkökulmasta tuotteita tarkastellaan, mitä piirteitä tuotteista halutaan nostaa esille, miten tuotteita halutaan arvioida? Valittavia näkökulmia on useita. Esimerkiksi journalistista sanomalehtitekstiä voi tarkastella toimittajan, kuluttajan (yleisön) tai vaikkapa tekstissä haastateltujen henkilöiden näkökulmasta. Sanomalehteä voidaan tarkastella käytettyjen henkilölähteiden (sukupuoli, ikä, etninen tausta, yhteiskunnallinen asema, ammatti) näkökulmasta tai sanomalehdestä voidaan tarkastella siinä olevia valokuvia sisältöineen. Samasta aiheesta tehtyjä uutisia voidaan vertailla eri lehtien välillä tai voidaan pohtia syitä sille, miksi samasta aiheesta tehdyt uutiset ovat erilaisia eri viestintävälineissä (internet, mobiililaitteet, radio, televisio, sanoma- ja aikakauslehdet), mitkä viestintävälineet pyrkivät nopeaan tiedonvälitykseen ja minkä välineiden strategiana ovat taustoittavat, tapahtumaa jälkikäteen tai ennakkoon syvällisemmin analysoivat mediatuotteet. Aina kiinnostavaa on myös pohtia joukkotiedotusvälineiden sisällön ohella sitä, mitä mediassa ei ole uutisoitu tai julkaistu – ja mistä tämä kertoo.

3.3 ITSE TEKEMINEN EDISTÄÄ MEDIASTA OPPIMISTA

Open Zone -hankkeen mediakasvatusosuuden selkeä punainen lanka oli opiskelijoiden itse tekeminen ja tekemällä oppiminen. Toiminta koettiin tärkeäksi, jotta luennoilla esitetyt faktat voitiin osoittaa käytännössä opiskelijoille. Samalla voitiin havainnollistaa aiemmin opetettu ja täten tehostaa oppimisprosessia. Toiminta ja tiedon soveltaminen käytäntöön lisäsivät myös opiskelijoiden opiskelumotivaatiota. Aiemmin mainittu mediatuotteiden analysointi on myös helpompaa, kun opiskelija on itse osallistunut vastaavatyypin mediatuotteen (esim. uutisen tai mainoksen) tekemiseen ja tietää, mitä tuotteen tekeminen vaatii ja mistä osista lopputuote koostuu.

---

45 Audiovisuaalisten mediatuotteiden esittämisen kohdalla on esimerkiksi tv-ohjelmien ja elokuvien käytössä opetuksessa tekijänoikeuksiin liittyviä maksullisia lupakäytäntöjä, joista tarkemmin Av-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry:n verkkosivuilla, ks. <http://www.tuotos.fi>

Hankkeen aikana tehtiin pääsääntöisesti erilaisia audiovisuaalisia mediatuotteita, useimmiten pienryhmissä (4–6 henkilöä) tehtyjä lyhyitä videoita. Käytössä oli hanketta varten hankittuja perustason digitaalivideokameroita jalustoineen. Erillisiä mikrofoneja ei ollut, mikä osoittautui projektin aikana ongelmaksi, koska äänen laatu oli videoissa paikoin heikkoa: kameran oma mikrofoni otti usein mukaan häiritsevällä tavalla myös ympärillä olevat hälyäänet, joten muiden ihmisten puhe, liikenteen melu ja tuuli saattoivat pilata kuvitukseltaan ja suunnittelultaan muutoin onnistuneen videon. Toisaalta kun tavoitteena ei ollut ammattimainen kuvaus- ja äänitys jälki, hälyääniä mahdollisuutta pyrittiin vähentämään kuvauspaikkojen ja kuvausaikeiden valinnalla. Puheosuudet pyrittiin kuvaamaan sisätiloissa erillään hälisevistä ihmisjoukoista ajankohtina, jolloin esimerkiksi oppilaitoksen käytävillä oli rauhallista ja jopa hiljaista.

Hankkeen aikana tehtiin seuraavanlaisia videoita:

- 1–2 minuutin mittaisia uutisvideoita (aiheina ajankohtaiset, Turkuun, Turun kristilliseen opistoon tai maahanmuuttajien arkielämään liittyvät asiat)
- 1–2 minuutin mittaisia mainosvideoita (aiheina maahanmuuttajien arkielämään liittyvät esineet, tavarat, palvelut, toimijat, ihmiset jne.)
- 3–6 minuutin mittaisia tarinoita (aiheina maahanmuuttajien arkielämään liittyvät asiat)
- 3–6 minuutin mittaisia, haastatteluun tai haastatteluihin perustuvia videoita.

Pidemmissä videoissa pohdittiin uutis- ja mainosvideoita enemmän tarinan draaman kaarta, tarinan etenemistä sekä kuvauksen suunnittelua. Kuvauksen suunnittelussa käytettiin apuna erilaisia kuvakäsikirjoituksen pohjamalleja⁴⁶, joissa kaikissa olennaista on ensin piirtää se, mitä kohtauksen kuvassa näkyy ja sen jälkeen kirjoittaa viereen se, mitä kohtausta kuvattaessa tapahtuu ja mitä eri henkilöt tekevät ja puhuvat. Kuvakäsikirjoituksen avulla maahanmuuttajat kykenivät hahmottamaan sekä itselleen, ohjaajina toimiville medianomiopiskelijoille että kurssin opettajalle, mikä on videon tarina ja juoni, missä ja milloin se on tarkoitus kuvata ja mikä on kunkin pienryhmän jäsenen rooli kuvauksissa. Piirtämisen avulla pyrittiin helpottamaan oman videon suunnittelua.

---

46 Erilaisia pohjamalleja ja oppaita kuvakäsikirjoituksen tekemiseen löytyy runsaasti muun muassa verkosta, ks. esim. Kiesiläinen 2010 tai esim. Mediakasvatuskeskus Metka 2012.

Kuitenkin samalla mukaan kytkettiin tekstin kirjoittaminen, jotta myös kirjallinen itsensä ilmaisu kehittyisi osana mediakasvatuksen oppimisprosesseja.

Videoita tehdessä pyrittiin siihen, että kullakin toteutuskerralla eri henkilöt toimivat kuvaajina ja mahdollisina näyttelijöinä. Haasteeksi muodostuivat isot, yli 6 hengen kokoiset ryhmät, joiden kohdalla yksittäisten kohtausten kuvauksissa kaikille ei ollut riittävästi tekemistä. Suositeltavaa onkin maahanmuuttajille suunnatuissa toiminnallisissa mediakasvatuksen työpajoissa ja niihin liittyvissä harjoituksissa, että esimerkiksi videota kuvattaessa pienryhmien koko olisi maksimissaan 4–6 henkilöä. Tällöin jokaiselle ryhmän jäsenelle löytyy videon tekemisessä myös kuvaushetkellä luonteva, toimiva rooli. Kahdenkymmenen hengen ryhmä tulisi siten jakaa 4–5 pienryhmään, kolmenkymmenen hengen opetusryhmä taas 5–7 pienryhmään. Tämä edellyttää opetuksessa sitä, että yksittäisen opettajan lisäksi kuvausryhmien tukena tekemistä ohjaamassa tulee olla joko yksi opettaja tai kaksi opiskelija-apuopettajaa pienryhmää kohden.

Ennen kuvaamisen ja kuvakäsikirjoittamisen aloittamista maahanmuuttajaopiskelijat perehdytettiin valo- ja videokuvaamisen perusteiden opettelemiseen. Tärkeimpinä teemoina elokuvista ja videoista maahanmuuttajille opetettiin muun muassa elokuvan, videon ja kohtauksen käsitteet, kuvakäsikirjoituksen idea suunnittelun tukena, elokuvan tekemisessä tarvittavat toimijat rooleineen (mm. kuvaaja, leikkaaja, ohjaaja) ja pää- ja sivuhenkilöiden sekä juonen ja miljöön käsitteet. Tästä edettiin tarkemmin valokuvaamisen ja videokuvaamisen perusteisiin: kuvakokoihin, kuvakulmiin, rajaukseen, kultaiseen leikkaukseen sekä kameran liikkeisiin (panorointi, tilttaus, zoomaus, kamera-ajo jne.). Näihin kaikkiin on esimerkiksi verkossa saatavilla runsaasti tietoa erilaisista mediakasvatukseen ja elokuvan / videon kuvaamiseen suunnatuista oppimateriaaleista ja julkaisuista.⁴⁷ Lisäksi opetettiin videokameran ja jalustan käyttöä käytännössä: miten kamera toimii, miten se kytketään jalustaan ja miten jalusta toimii.

Valokuvaamisen ja videokuvaamisen perusteiden opettelu oli ensisijaista, jotta videot voitiin toteuttaa ja jotta kukin maahanmuuttajaopiskelija pääsi itse kokeilemaan käytännössä videokameran käyttöä. Tekninen laite tuli nopeasti tutuksi kaikille maahanmuuttajille niin, että ensimmäisen käyttökerran jälkeen yksikään opiskelija ei millään kurssilla vierastanut videokameran käyttöä. Joidenkin maahanmuuttajien kohdalla käytiin keskustelua siitä, voivatko

---

47 Ks. esim. Laitinen, Raike ja Viikari 2012.

he esiintyä kameran tai videokameran kuvissa julkisesti. Tapauskohtaisesti, jos esiintyminen kameran edessä tuntui kovin vieraalta, maahanmuuttajaopiskelijalle tarjottiin mahdollisuus toimia runsaammin kuvaajana sekä muissa videon suunnitteluun ja toteuttamiseen liittyvissä tehtävissä. Tässäkin tosin jo kaista kannustettiin toimimaan myös kameran edessä. Haastattelua harjoitettiin erikseen. Aluksi pidettiin erillinen oppitunti haastatteluun liittyvistä perusasioista (haastatteluun liittyvät sanat ja termit, haastatteluun osallistuvien roolit, erilaiset haastattelut jne.), jonka jälkeen haastattelua harjoitettiin ensin luokkatiloissa ryhmän kesken, sitten videokameran kera haastatellen opiston muita opiskelijoita tai työntekijöitä. Tästä edettiin lopuksi kokonaan opiston ulkopuolisten henkilöiden haastatteluihin videokameralle. Tällä tavoin mahdollistettiin videokameran avulla maahanmuuttajien törmäyttäminen yhteen kantaväestön kanssa niin, että yhteinen kommunikointiväline oli puhuttu suomen kieli. Suomen kielen ja haastattelun oppimisen lisäksi tehtävät ajoivat luonnostaan maahanmuuttajat vuorovaikutukseen ympäröivän yhteiskunnan ja paikallisten suomalaisten kanssa, minkä voidaan katsoa edistävän kotoutumista. Kun kynnyksellä keskustella vieraiden ihmisten kanssa suomen kielellä pienenee, se rohkaisee samalla myös kohtaamaan uusia tilanteita suomen kielellä ja hiljalleen aktiivisempaan rooliin yhteisön ja yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.

Valo- ja videokuvaamiseen liittyvät tekijänoikeudet sekä valo- ja videokuvaaaminen eri paikoissa olivat myös yksi osa-alue luento-opetusta. Lähes poikkeuksetta kaikille maahanmuuttajille suomalainen lainsäädäntö on vierasta, joten valo- ja videokuvaamiseen liittyvää ohjeistusta on syytä antaa maahanmuuttajille koskien kuvaamista julkisissa ja mahdollisesti yksityisissä paikoissa. Lisäksi maahanmuuttajaopiskelijoille oli tuotava esille tekijänoikeuksista muun muassa se, että toisten videoita, valokuvia tai musiikkia ei voi käyttää ilman lupaa osana omia tuotoksia (tästä lisää myös digitaalista tarinankerrontaa käsittelevässä luvussa 4). Aineistojen käyttämisen mahdollinen maksullisuus ja luvottoman käytön sanktiomahdollisuus on hyvä tuoda esille. On hyvä muistaa, että valo- ja videokuvaaaminen julkisella paikalla ovat sallittuja ja kuvata saa myös yksittäisiä ihmisiä, kunhan kuvaaminen ei loukkaa ihmisen yksityisyyttä. Kuvan saa julkaista, kunhan sitä ei julkaista kuvattavan yksityisyyttä loukkaavassa yhteydessä. Ihmisen kuvaaminen vaatii kuitenkin aina kuvattavalta luvan kotirauhan suojaamisissa paikoissa, ja kuvaaminen voidaan kieltää myös esim. maksullisissa yleisötapahtumissa. Tärkeätä on muistaa, että kuvan julkaiseminen

on eri asia kuin kuvaaminen⁴⁸. Kurssin opettajan on syytä tutustua huolellisesti kuvaamisen laillisuuteen ja kuvien julkaisun laillisuuteen ennen kurssia, jotta hän voi tarjota maahanmuuttajaopiskelijoille selkeät, yksinkertaiset säännöt ennen kuvaamisen aloittamista⁴⁹. Epävarmoissa tapauksissa varmin keino on aina kysyä kuvattavilta lupa kuvan ottamiseen ja julkaisuun.

Projektin mediakasvatusopetuksen itse tekemisen ja toiminnan osuuksissa olennaista oli irtaantuminen opiston luokkatiloista⁵⁰. Joidenkin videoiden vaatimuksena oli, että kuvaus ryhmän kotiluokkahuoneessa oli kiellettyä. Videota tuli kuvata Turun kristillisen opiston tiloissa, sen ulkoalueilla tai kokonaan muualla kuin opiston alueella. Tavoitteena oli tutustuttaa maahanmuuttajaopiskelijat muihin tiloihin ja alueisiin Turussa ja samalla irtaannuttaa opiskeleminen ja opiskelu yksittäisestä luokkahuoneesta ja oppilaitoksesta myös ajatuksellisella tasolla.

Hankkeen aikana opiskelijoiden ohjaus ja videoiden tekeminen pienryhmissä oli mahdollista, kun mediakasvatuskurssin opettajan lisäksi kurssilla toimi apuopettajina kurssista riippuen neljästä kymmeneen medianomiopiskelijaa. He autoivat ja ohjasivat maahanmuuttajaopiskelijoita videoiden suunnittelussa ja kuvaamisessa, ja he myös editoivat irralliset kohtaukset kokonaisiksi videoiksi. Medianomiopiskelijat pitivät lisäksi luentoja videokuvaamiseen ja kuvaamiseen liittyen koko ryhmälle. Yksittäiselle maahanmuuttajia ohjaavalle opettajalle parinkymmenen hengen joukon ohjaaminen erillisissä pienryhmissä yksin ei ole mahdollista, mutta mikäli ohjaukseen on saatavissa apua joko toisilta opettajilta tai vaikkapa saman oppilaitoksen tai paikkakunnan audiovisuaalista viestintää opettavan oppilaitoksen opiskelijoista ja opettajista, pienryhmätyöskentely on mahdollista suorittaa. Hankkeen aikana kävi ilmi, että kahden medianomiopiskelijan muodostama työpari oli paras tapa maahanmuuttajaopiskelijoiden 4–6 hengen pienryhmien ohjaukseen. Koska medianomiopiskelijoilla oli vain vähän tai ei lainkaan aiempaa kokemusta maahanmuuttajien ohjaamisesta pienryhmissä, yksi opiskelija per pienryhmä olisi ollut liian vähäinen määrä ja toisaalta kolme tai vielä useampi medianomiopis-

48 Ks. esim. Journalisti-lehden ohjeistus vuodelta 2010 kuvaamisesta julkisilla paikoilla ja kuvaamisen kieltämisestä: http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2010/06/artikkelit/minullakin_on_oikeus/missa_saa_ja_missa_ei_saa_kuvata/

49 Valokuvaamisesta eri paikoissa lisää mm. Pikseli-lehden verkkosivut http://www.pikseli.fi/digifaq/5_luvat.html, Yleisradion Oppiminen-sivuston Mitä saa kuvata? -video, <http://oppiminen.yle.fi/artikkeli?id=13346> ja Helsingin Sanomien julkaisema, STT:n tekemä Julkisella paikalla saa kuvata -uutinen 17.1.2008 <http://hs.fi/kotimaa/artikkeli/julkisella+paikalla+saa+kuvata/1135233349499>

50 Tähän kannustetaan kotoutumiskoulutuksen opetuksessa laajemminkin, ks. esim. Opetushallitus 2011, 33–34 ja 111–112 sekä Opetushallitus 2012, 15.

kelija per pienryhmä olisi ollut liikaa ohjattavien opiskelijoiden määrään nähden. Hankkeen aikana osoittautui myös, että koko ryhmän opetuksen jättäminen pelkästään medianomiopiskelijoiden varaan sisältää toisinaan riskejä. Osalla medianomiopiskelijoista oli selkeämmin auktoriteettia ja kokemusta hoitaa koko ryhmän opetus sellaisissakin tilanteissa, joissa maahanmuuttajaopiskelijaryhmän motivaatio ei esimerkiksi iltapäiväopetuksessa tahtonut enää olla korkeimmillaan. Joissakin tilanteissa maahanmuuttajaryhmä saattoi keilla apuopettajana toimineen medianomiopiskelijan auktoriteetin rajoja, jos ryhmässä oli henkilöitä, jotka kokivat vain vakituisen henkilökunnan edustavan varsinaista opettajuutta. Tällaisissa tilanteissa korostuu erityisesti opettajuuden korostaminen sekä painottaminen medianomiopiskelijoiden ohjauksessa.

Videoiden editointi jätettiin medianomiopiskelijoiden vastuulle. Tähän päädyttiin siitä syystä, että editoinnin ja editointiohjelmien opettaminen noin 20 maahanmuuttajaopiskelijalle, joilla suurimmalla osalla ei ollut minkäänlaista kokemusta editoinnista, ei pidetty mediakasvatuksen tuntiresurssin (54 tuntia) puitteissa järkevänä. Koska mediakasvatuskurssilla ei toteutettu pelkästään yksittäisiä videoita, vaan annettiin laajemmin mediakasvatusopetusta, editoinnin opettaminen ja varsinainen editointi olisi vienyt suhteessa muuhun opetukseen kohtuuttomasti aikaa. Poikkeuksen editoinnin opettamisessa muodostivat ainoastaan kaksi digitaalisen tarinankerronnan työpajaa. Medianomiopiskelijoiden tehtävänä oli editoida irrallisista kohtauksista yhtenäinen kokonaisuus, joka toimisi lopullisena, maahanmuuttajien tekemänä mediatuotteena. Vaikka medianomiopiskelijat olivat harjaantuneita editointiohjelmien käytössä, varsinainen editointi pidettiin melko kevyenä, ja siinä keskityttiin pääasiallisesti loogisen, kokonaisen lopputuotteen kokoamiseen. Yksittäisiä leikkauksia, siirtymiä tai ääniä ei lähdetty hiomaan tarkemmin, koska pedagogisena tavoitteena ei ollut niinkään viimeiseen saakka viimeistelty lopputuote, vaan maahanmuuttajien kokemus audiovisuaalisen tuotoksen tekemisestä, näkemisestä ja kuulemisesta sekä analysoinnista.

Videoiden julkaisu toteutettiin ensimmäisellä kurssilla keväällä 2009 osana Diakin silloista yhteisöjournalistista Avokanava-sivustoa. Kun muut videopalvelusivustot (mm. YouTube, Vimeo) tarjosivat ja tarjoavat edelleen selvästi oppilaitoksen videopalvelusivua laajemman yleisön julkaisuille, Avokanava-sivuston hyödyntäminen jäi Diakissa hiljalleen vähäisemmäksi. Maahanmuuttajien mediakasvatuskurssin muita audiovisuaalisia tuotoksia ei julkaistu laajalaisesti verkossa – tässä kohdin projektissa olisi voitu toimia proaktiivisemmin. Nyt valitussa toimintatavassa keskityttiin videoiden tekemiseen ja nii-

den analysoimiseen kurssikohtaisesti tai eri kurssien välillä. Audiovisuaalisten tuotosten julkaisu verkossa oli suurempaa digitaalisen tarinankerronnan kursseilla. Samoin valokuvanäyttely *Näin näen Suomen* julkaistiin Turun kaupunginkirjastossa (näyttelyistä lisää luvussa 3.4). Videoiden julkaisu on nykyään varsin helppoa erilaisten yhteisöllisten videopalveluiden, kuten YouTuben tai Vimeon, kautta. Näiden julkaisujen toimintaperiaatteen opettaminen maahanmuuttajille ei ole vaikeata; osa maahanmuuttajista saattaa tuntea jo entuudestaan videoiden lataamisen näille sivustoille. Opettajan onkin syytä selvittää kurssin alkupuolella kyselyn avulla kurssin osallistujien mediankäyttötaitoja, jotta hän voi tarvittaessa hyödyntää myös opiskelijoiden omia teknisiä ja audiovisuaalisen ilmaisun taitoja osana opetustaan.

Videoiden aiheiden pohdinnan, varsinaisen kuvauksen suunnittelun ja kuvauksen toteuttamisen lisäksi oppimisprosessiin kuului olennaisena osana myös videoista ja muistakin tehdyistä mediatuotteista käyty palautekeskustelu. Pienryhmät tekivät videot yhteisinä aikoina mutta toisistaan erillään niin, että yksittäisen ryhmän jäsenet eivät juuri olleet tietoisia siitä, mitä muissa ryhmissä kuvattiin. Kun kuvaukset oli saatu valmiiksi, medianomiopiskelijat editoivat videot valmiiksi kokonaisuuksiksi. Seuraavassa yhteisessä tapaamisessa pienryhmien videot katsottiin yksi kerrallaan koko maahanmuuttajaopiskelijaryhmän kesken. Hankkeen alkupään kursseilla keskustelu videoista perustui enemmän vapaamuotoiseen keskusteluun ja huomioihin videoiden sisällöstä, teknisestä toteutuksesta ja sanomasta. Loppupään kursseilla palautteenanto ja reflektointi tehtiin johdatetummin ja järjestelmällisemmin. Esimerkiksi keväällä 2011 Suoki2-ryhmän katsottavana oli kurssin päätteeksi kaikkiaan kolmen eri pienryhmän tekemät videot: yksi haastatteluvideo ja kaksi fiktiivisen tarinan kertovaa videota. Jotta opiskelijat oppisivat analysoimaan tekemäänsä ja toisaalta mediatuotteita laajemminkin, keskityttiin analysoinnissa aiemmin kursseilla opittuihin asioihin. Täten videoita käsittelevät kysymykset koskivat muun muassa videoiden sisältöä, haastattelutilannetta, videoissa käytettyjä kuvakokoja ja -kulmia, videoiden pää- ja sivuhenkilöitä, videoiden kuvausympäristöjä ja -miljöitä, videon tarinan kertomista omin sanoin, videoiden kohtausten määrää tai vaikkapa kameran liikkeitä videossa. Erilaisilla tehtävänannoilla mitattiin muun muassa sitä, kuinka hyvin maahanmuuttajaopiskelijat olivat teorialuentojen myötä ja videoita itse tekemällä omaksuneet tietoja, käytäntöjä ja oppia kuvaamisesta, videokuvaamisesta ja videoiden tekemisestä.

Videoiden kuvaamiseksi ei tarvitse hankkia kallista kalustoa. Yksittäinen perusvideokamera toimii hyvin välineenä, jolla voidaan tehdä riittävän hyviä,

YouTubessa, Vimeoossa tai muussa yhteisöllisessä videopalvelussa julkaistavia tuotoksia. Optimaalinen tilanne on silloin, jos kullekin pienryhmälle on annettavissa oma videokamera. Mikäli tämä ei ole mahdollista, yhdelläkin videokameralla voi tulla toimeen. Tällöin muille pienryhmille voi antaa luokkahuoneessa tapahtuvaa muuta opetusta, kun yksi ryhmä ohjattuna kuvaa videotaan. Edellytyksenä tällöin on se, että kurssin opettajan apuna on ainakin toinen videokuvaamisesta ja mediakasvatuksesta innostunut (apu)opettaja. Videokuvaaminen on mahdollista nykyään myös matkapuhelimissa ja mobiililaitteissa olevilla kameroilla. Näiden käyttämisessä on kuitenkin aina se haaste, että videoiden siirto laitteesta tietokoneelle editoitavaksi ja myöhemmin koko opetusryhmän kesken katsottavaksi voi osoittautua vaikeaksi.

3.4 MEDIAKASVATUSTA YHTEISTYÖSSÄ ULKOPUOLISTEN TOIMIJOIDEN KANSSA

Yhden kiinnostavan esimerkin luokkahuoneesta irrotetusta opetuksesta tarjoaa kevään 2010 peruskurssilla toteutettu juttuideoiden kerääminen paikallista tiedotusvälinettä varten. Kurssisuunnittelussa yhdessä medianomiopiskelijoiden kanssa päätettiin, että maahanmuuttajaryhmässä ideoidaan juttuaiheita jollekin paikalliselle tiedotusvälineelle. Paikalliseksi tiedotusvälineeksi saatiin sovittua Yleisradion (YLE) Turun Radio. Maahanmuuttajat jaettiin kolmeen pienryhmään. Kukin ryhmä ideoi 5–10 juttuaihetta, joihin ryhmä haluaisi paikallisen tiedotusvälineen tarttuvan. Juttuaiheet toimitettiin fyysisesti koko ryhmän voimin yhtenä päivänä sovittuun aikaan YLE Turun Radion toimitukseen. Toimituksessa YLE:n henkilökunta esitteli ryhmälle toimitusta ja toimittajiaan. Vastavuoroisesti maahanmuuttajaryhmä esitti omat juttuideansa toimituksen edustajalle. Tilanne tarjosi monia hyviä vuorovaikutuksellisia, maahanmuuttajia yhteiskuntaan integroivia ja valtaväestöä maahanmuuttajiin tutustuttavia elementtejä. Maahanmuuttajat saivat tutustua paikalliseen tiedotusvälineeseen paikan päällä, joten he olivat vierailun jälkeen tietoisia siitä, missä paikallisen tiedotusvälineen toimitus sijaitsee. Kynnys ottaa yhteyttä tiedotusvälineeseen madaltui, kun paikan päällä toimituksessa monelle selvisi, että toimitukseen voi olla itse yhteydessä ja sinne voi tulla myös käymään. Samalla joukkotiedotusvälineiden mystisyys hälveni, kun yleisö kohtasi toimituksen ja kun juttuprosessin yksi osa-alue – ideointi ja aihevalinta – avautui maahanmuuttajille.

Tiedotusvälineen toimitukselle juttuaiheiden ideointi ja maahanmuuttajien vierailu toimitukseen tarjosi hyvän keinon tutustua alueen maahanmuuttajiin ja heidän näkemyksiinsä. Kurssin opetushenkilökunta päätyi ratkaisuun, että juttuaiheita ei editoitu tai muokattu lainkaan muuta kuin suomen kielen osalta. Täten juttuaiheet menivät suoraan sisällöllisesti muokkaamattomina toimittajille, jolloin päästiin törmäyttämään maahanmuuttajien näkemykset toimituksellisen juttuarvioinnin kanssa. Juttuaiheet liikkuvatkin hyvin erilaisissa aihepiireissä, kuten luonnossa, uskonossa, perheissä, korruptiossa, pyörimisessä, suomen kielen opetuksessa, liikennejärjestelmissä jne. Miksi Nokian puhelimet ovat kalliita Suomessa, vaikka niitä tehdään täällä? Miksi nuoret käyttäytyvät huonosti busseissa? Miksi Suomessa ei käytetä enempää mopoja ja moottoripyöriä?

Juttuideoiden kehittäminen ja konkreettinen vieminen tiedotusvälineen toimitukseen oli toimiva ja hyvä idea, joka ei vaadi suomen kielen tai yhteiskuntatiedon opettajalta runsasta lisäpanostusta kurssia varten. Suurin työ on sopia ja järjestää tilaisuus paikallisen tiedotusvälineen toimitukseen. Itse juttuaiheiden ideointi ei ole hankalaa, kunhan opiskelijat ymmärtävät, että kyseiset aiheet ovat ideoita, joita tarjotaan tiedotusvälineelle uutisaiheiksi tai sellaisiksi jalostettaviksi. Tiedotusvälineet päättävät omasta päivittäisestä uutistarjonnastaan itsenäisesti, joten maahanmuuttajille on hyvä tehdä selväksi, että juttuaihe ei välttämättä konkretisoidu heti tai välttämättä koskaan varsinaiseksi uutiseksi.

Toinen hyvä esimerkki luokkahuoneesta irrotetusta opetuksesta oli kevään 2010 kurssilla järjestetty *Näin näen Suomen* -valokuvanäyttely. Suoki1-ryhmän maahanmuuttajaopiskelijat suunnittelivat näyttelyn yhdessä medianomiopiskelijoiden, mediakasvatuskurssin opettajan sekä Turun kristillisen opiston Suoki1-ryhmän vastaavan opettajan kanssa. Ennen varsinaisten valokuvien ottamista kurssilaisille opetettiin valokuvaamisen ja kuvaamisen perustaitoja sekä valokuvauksen käyttoa. Teemaksi asetettiin Suomi ja se, miten kukin maahanmuuttaja näkee Suomen valtiona, yhteiskuntana, ympäristönä tai ihmisten kautta. Tämä näkemys tuli tuoda esille visuaalisessa muodossa. Jokainen maahanmuuttajaopiskelija sai näyttelyyn mukaan vähintään yhden Turusta ottamansa valokuvan, jonka yhteyteen hän kehitti valokuvaa koskevan lyhyen tarinan suomen kielellä. Medianomiopiskelijat editoivat valokuvista ja tarinoista yhtenäisen digitaalisen näyttelyn, joka toimitettiin info-tv-ruuduilta esitettäväksi Turun kaupunginkirjaston eri toimipisteisiin (pääkirjastoon sekä Nummen, Jyrkkälän ja Pansion lähikirjastoihin). Kaupunginkirjaston Open

Zone -yhteyshenkilö huolehti näyttelyn kierrosta pää- ja lähikirjastoissa. Näyttelyn toimittamisen yhteyteen sisällytettiin maahanmuuttajille ohjattu ja opastettu kierros kaupunginkirjaston pääkirjastossa.

Näyttelyn tarkoituksena oli antaa maahanmuuttajille mahdollisuus kertoa itselleen tärkeistä tai yllättävistä asioista Suomessa valokuvien ja lyhyiden kuvatekstien avulla. Koska vaativamman tekstin tuottaminen ja siten itsensä ilmaisu tekstimuodossa on suomen kielen opintojen alkuvaiheessa vielä vaikeata, valokuvien ja lyhyiden tekstien yhdistelmällä mahdollistettiin maahanmuuttajille itsensä ilmaisu hyvinkin erilaisista aihepiireistä ja asioista. Näyttelyn valokuvat kertoivat kulttuurien välisestä erosta, kullekin opiskelijalle tärkeistä turkulaisista paikoista sekä eroista lähtömaan ja uuden kotimaan välillä. Joillekin jo pelkästään se, että veden päällä voi kävellä talvisin, on täysin erilaista verrattuna oman lähtömaan lämpimään ilmastoon.

Tekemällä valokuvista kiertävä näyttely Turun kaupunginkirjaston eri toimipisteisiin tavoitteena oli saada maahanmuuttajien näkemyksiä valtaväestön tietoisuuteen ja osoittaa samalla maahanmuuttajille kirjastolaitoksen rooli ja merkitys aktiivisen kansalaisuuden ja vuorovaikutuksen mahdollistavana julkisena palveluna. Hankkeen yhdeksi hyväksi käytännöksi voidaan laskea melko vaivattomasti toteutettu näyttely ja siihen liittyvä eri toimijoiden välinen yhteistyö. Tavoitteena ollut maahanmuuttajien media- ja viestintätaitojen vahvistaminen kyettiin toteuttamaan maahanmuuttokoulutusta järjestävän organisaation (Turun kristillinen opisto) ja mediakasvatusta tarjoavan organisaation (tuolloin Diak) välisenä yhteistyönä. Julkaisupaikkana ja -areenana toimi kirjastolaitos (Turun kaupunginkirjasto eri toimipisteineen). Digitaalisen valokuvaamisen opettelu, itse valokuvaus ja tarinoiden kehittäminen valokuvuihin ei vaadi perusvalokuvausta monimutkaisempaa taitoa maahanmuuttajien opettajalta. Valokuvakameroiksi käyvät mitkä tahansa peruskamerat, tarvittaessa vaikkapa matkapuhelimet ja mobiililaitteetkin, joiden valokuva- ja videokamerat tarjoavat nykyään jo hyvälaatuista kuvaa ja soveltuvat siten hyvin tällaisiin projekteihin. Ainoa haaste monien erilaisten laitteiden käytössä on kuvien siirtäminen laitteesta tietokoneelle yhtenäisen näyttelyn kokoamista varten. Laitteissa voi olla erilaisia kaapeleita ja ohjelmia, joiden avulla kuvat pitää siirtää tietokoneelle. Täten onkin varmempaa tukeutua yhtenäiseen kamerakalustoon, jonka saa käyttöön joko oppilaitoksesta suoraan tai jos oppilaitoksella ei ole kuvaus- ja kamerakalustoa itsellään, kurssia yhteistyössä suorittaessa alueella toimivasta, audiovisuaalisen viestinnän koulutusta antavasta oppilaitoksesta. Tällöin myös kuvien tekninen laatutaso pysyy samana.

Näin näen Suomen -näyttelyssä medianomiopiskelijoiden tekemän kaltainen valokuvien ja kirjoittamien kuvatekstien editointi yhdeksi tarinaksi onnistuu melko helposti millä tahansa tietokoneen editointiohjelmalla. Lisäkäsiparit ovat toki aina avuksi parinkymmenen opiskelijan valokuvaamista ohjattaessa, mutta jo kahdenkin opettajan voimin tällainen projekti on mahdollista toteuttaa. Opiskelijajoukon motivointi on helpompaa, kun opiskelijoilla on tietoisuus siitä, että heidän tuotoksensa julkaistaan jossakin yleisölle. Kirjastolaitoksen lisäksi näyttely oli tarkoitus julkaista myös YouTubeissa, mitä varten kukin maahanmuuttaja äänitti oman kuvatekstinsä myös audiomuodossa tietokoneelle. Valitettavasti eri syistä johtuen näyttelyvideota ei kuitenkaan julkaistu YouTubeissa.

3.5 VIDEOIDUT TYÖPAIKKAHAASTATTELUT HANKKEEN PARHAIMPIA HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

Mediakasvatuskursseilla kokeiltiin myös media- ja viestintäteknologian hyödyntämistä muun opetuksen tukena, välineenä muiden oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Rohkaisevin ja mielenkiintoisin kokeilu oli videokameroiden käyttö osana työpaikkahaastatteluharjoituksia. Kaikkiaan tällaisia videoituja haastatteluharjoituksia tehtiin hankkeen aikana kolmella eri kursilla kolmen eri maahanmuuttajaryhmän kesken. Toimintatapana oli seuraava konsepti:

Videoidut työpaikkahaastatteluharjoitukset

- 1) esittelytekstin kirjoittaminen itsestä valmiin mallin pohjalle
- 2) lyhyet luennot työpaikan hakemisesta sekä haastatteluihin valmistautumisesta
- 3) varsinainen videoitu työpaikkahaastatteluharjoitus
- 4) haastatteluiden purku ja analysointi.

Työpaikkahaastatteluharjoitukset käynnistettiin esittelytekstin kirjoittamisesta itsestä valmiille ansioluettelopohjalle, josta esimerkkinä on syksyn 2010 kursilla käytetty malli (ks. liite 3). Koska sekä suomen kielen linjan että perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskelijoiden kielitaito oli varsinkin kirjoitetun tekstin osalta vielä vajavaista, päädyttiin valmiiseen ansioluettelopohjaan. Itsenäisen tekstin kirjoittaminen ilman mallipohjaa olisi vienyt niin runsaas-

ti oppitunteja, että se ei olisi ollut mitoitettavissa yksittäisen mediakasvatuskurssin 54 tunnin kokonaisresurssiin. Esittelytekstin kirjoittamisella tavoiteltiin sitä, että opiskelija osaisi kirjata itsestään paperille perustiedot (nimi, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite) sekä kertoa omasta koulutus- ja työtaustastaan, kieli- ja ATK-taidoistaan sekä harrastuksistaan. Opetushenkilöstö linjasi vaatimuksen näiden tietojen kirjoittamisesta paperille, jotta työpaikkahaastatteluun myös selvästi valmistauduttaisiin etukäteen. Joillakin toteutuskerroilla esittelytekstipohja oli vielä ohjeistetumpi, jolloin kunkin termin jälkeen oli sulkeissa termiä (esim. kielitaito) selittäviä, vastausta helpottavia kysymyksiä ("Mitä kieltä osaat?"). Samoin ensimmäisellä kahdella toteutuskerralla esittelytekstiin oli liitetty kysymykset siitä, mitkä ovat hakijan vahvuudet ja mitkä taas heikkoudet sekä se, mitä muuta hakija haluaa kertoa itsestään. Kolmannella toteutuskerralla näitä kysymyksiä ei enää kirjattu esittelytekstipohjaan, mutta niitä kysyttiin varsinaisessa videoidussa työpaikkahaastatteluharjoituksessa.

Ensin koko ryhmän voimin esittelytekstit kirjoitettiin lyijykynällä valmiille paperipohjalle. Tämän jälkeen niitä hiottiin niin, että kun teksti oli valmis, se kirjoitettiin puhtaaksi tietokoneluokassa ja tulostettiin hakijalle sekä haastattelijoille ennen haastattelutilaisuutta. Tällä haluttiin simuloida aitoa työpaikkahaastattelutilannetta, jossa molemmat osapuolet (haastattelijat ja haastateltava) tuntevat hakijan työpaikkahakemuspapereineen ja toisaalta työpaikan riittävine taustatietoineen. Ennen videoitua työpaikkahaastatteluharjoitusta pidettiin kurssista riippuen erilaisia työpaikan hakemiseen liittyviä luentoja opiskelijoille. Koska peruskouluun valmistavan opetuksen opiskelijoille järjestetään erilliset luennot työpaikan hakemisesta liittyen työharjoittelupaikan hakemiseen (linjaan kuuluu kaksi erillistä työharjoittelujaksoa), luennoilla keskityttiin tarjoamaan vain perustiedot työpaikan hakemisesta. Pääpaino oli valmentautumisessa ja valmistautumisessa työpaikan hakemiseen sekä työpaikkahaastatteluun viestinnän näkökulmasta, vuorovaikutustilanteena.

Opiskelijaa pyydettiin pohtimaan etukäteen ennen haastattelua, millaisia työtehtäviä hän olisi valmis tekemään. Täten työpaikkahaastattelussa ei haettu yhtä ainoata työpaikkaa, vaan harjoiteltiin työpaikkahaastattelua uutena, erillisenä vuorovaikutus- ja viestintätilanteena. Maahanmuuttajista monet toteusivat, etteivät lähtömaassaan olleet koskaan osallistuneet työpaikkahaastatteluun, joten tilanne oli suurimmalle osalle heistä uusi ja outo. Oppimiskokemuksena työpaikkahaastatteluharjoitus oli täten arvokas kokemus: harjoitus antoi mahdollisuuden kohdata uusi, työnhakuun liittyvä tilanne, jossa sai teh-

dä virheitä ja jossa sai omasta toiminnasta hyvine puolineen ja kehitettävine kohteineen palautetta.

Videoidut työpaikkahaastatteluharjoitukset toteutettiin Turun kristillisen opiston tiloissa. Diakin Turun toimipaikan kampus sijaitsi vuosina 2009–2010, jolloin neljä ensimmäistä toteutusta mediakasvatuskursseista järjestettiin, opiston kanssa samoissa tiloissa, joten haastattelut oli helppo toteuttaa muun opetuksen yhteydessä. Tärkeäksi kuitenkin nähtiin, että haastattelutilat olivat selvästi erillään muun ryhmän opetuksesta ja kotiluokkahuoneesta. Täten kukin opiskelija kävi itsenäisesti työpaikkahaastatteluharjoituksessa, kun muu ryhmä teki opettajan johdolla yhtenäistä harjoitusta luokkatilassa. Kahdella toteutuskerralla (syksy 2009 ja syksy 2010) haastattelut järjestettiin yksi maahanmuuttajaopiskelija kerrallaan, jolloin haastattelijoina toimi yksi kolmen hengen ryhmä (kaksi medianomiopiskelijaa sekä mediakasvatuskurssin opettaja). Yhdellä toteutuskerralla (kevät 2010) haastattelut järjestettiin kaksi maahanmuuttajaopiskelijaa kerrallaan, jolloin haastattelijoina toimi kaksi kahden hengen ryhmää (kaksi medianomiopiskelijaa kerrallaan). Kullekin maahanmuuttajaopiskelijalle oli määrätty kellonaika, jolloin opiskelijan tuli siirtyä yhteisestä luokkahuoneesta haastatteluhuoneen käytävätilaan. Kukin haastateltava kutsuttiin sisään erikseen. Haastattelijoina toimivat joko mediakasvatuskurssin opettaja ja kaksi medianomiopiskelijaa tai kaksi medianomiopiskelijaa itsenäisesti. Haastattelutila oli rakennettu työpaikkahaastattelutilanteen mukaisesti niin, että pöydän toisella puolella olivat haastattelijat ja toisella puolella haastateltava. Haastateltavalla oli mukanaan tulostettu esittelyteksti itsestään. Jokaiselta haastateltavalta oli erikseen ennen haastattelua kysytty kirjallinen lupa sille, että haastattelu kuvataan videolle. Mikäli haastateltava ei antanut tähän lupaa, haastattelua ei videoitu. Videokamera sijoitettiin haastattelijoiden selän taakse viistoon niin, että haastateltavaa kuvattiin vasemmalta tai oikealta etuviistosta. Videokamera käynnistettiin siitä hetkestä, kun haastateltava kutsuttiin sisälle huoneeseen ja kameran nauhoitus katkaistiin sillä hetkellä, kun haastateltava poistui huoneesta.

Haastattelut olivat noin 10–15 minuutin mittaisia, tiiviisti aikataulutettuja keskustelutilaisuuksia, joissa haastattelijat kyselivät maahanmuuttajaopiskelijalta esittelytekstin pohjalta hänen työ- ja koulutustaustojaan, harrastuksiaan sekä hyviä ja huonoja puolia työntekijänä. Faktaan perustuviin kysymyksiin (työ- ja koulutustaustat, harrastukset jne.) maahanmuuttajat vastasivat pääosin hyvin: jämäkästi, suoraan kysymykseen ja suuremmin kiertelemättä. Sen sijaan kun näistä kysymyksistä siirryttiin opiskelijaa itseään arvioiviin kysymyksiin

(”Missä olen hyvä?”, ”Missä olen huono?”), vastaukset olivat epämääräisempiä ja selvästikin opiskelijoille vaikeampia. Itsensä kehuminen tuntui vaikealta, ja tästä annettiin useammille palautetta rohkaisemalla jatkossa erittelemään tarkemmin kaikkia niitä asioita, joissa henkilö kokee olevansa hyvä. Itsestä kehitettävien asioiden löytäminen oli vielä tätäkin hankalampaa – lähes jokaisen vastauksena oli suomen kielen parempi taitaminen, sen sijaan muita asioita haastateltavat eivät osanneet juurikaan nostaa esille itsenäisesti. Osa vastasi kaikkiin itseä arvioiviin kysymyksiin lyhyesti vain ”en tiedä”. Monelle haastattelua jännittäneelle tilanne oli sen verran uusi, että isolla osalla ei ollut mitään kysyttävää ”työnantajalta” haastattelun päätteeksi.

Kaikista edellämämainituista asioista annettiin kullekin opiskelijalle palautetta sekä erikseen henkilökohtaisesti haastattelun päätteeksi että yhteisesti koko ryhmälle yleisellä tasolla haastatteluharjoituksen jälkeen. Henkilökohtaisissa palautteissa keskityttiin enemmän yksilöön ja hänen tapaansa toimia haastattelutilanteessa. Palaute oli välillä käytäntöihin ja käyttäytymiseenkin liittyvää: Tuliko haastateltava haastatteluun ajoissa vai myöhässä? Muistiko haastateltava sulkea kännykkänsä haastattelutilanteessa? Oliko purukumi laitettu roskikseen ennen haastattelua, vai jauhettiinkö sitä suussa haastattelun aikanakin? Tämän lisäksi palautetta annettiin myös haastateltavan non-verbaalisesta viestinnästä (asento, katseen harhailu, hermostuneet liikkeet) sekä hänen vastauksistaan esitettyihin kysymyksiin. Useasti opiskelijaa kannustettiin vastaamaan monipuolisemmin ”en tiedä” -vastausten sijaan. Koko ryhmälle palautetta annettiin yleisemmällä tasolla vastaavista asioista. Rohkeimmat maahanmuuttajaopiskelijat antoivat luvan haastattelun esittämiseen koko luokan nähden, jolloin näiden opiskelijoiden haastatteluita voitiin katsoa videolta ja analysoida haastattelun onnistumisia ja kehittämistä vaativia osuuksia. Videon esittäminen koko ryhmälle oli osin haasteellinen tilanne, sillä oppimisen sijaan videon katselu toisen opiskelijan suoriutumisesta saattaa helposti herättää ryhmässä vahingoniloista naureskelua. Tämä vältettiin kahdella tavalla: toisaalta sillä, että asiasta muistutettiin ennen videoiden katselua ja palautekeskustelun aikana heti videon katsomisen jälkeen sekä toisaalta sillä, että kukin opiskelijoista oli itse ollut vastaavassa tilanteessa ja siten kohdannut samat haasteet.

Mediakasvatuskurssin opettaja editoi ja muunsi haastattelut tietokoneella katsottavissa oleviksi videoiksi, jotka poltettiin CD-levyille ja jaettiin kullekin opiskelijalle kurssin päätteeksi. Täten opiskelija kykeni palaamaan haastattelutilanteeseen uudestaan varsinaisen haastattelun jälkeen ja arvioimaan itse omaa toimintaansa ja viestintäänsä haastattelussa. Video antoi myös mahdolli-

suuden opiskelijalle nähdä itsensä ulkopuolisin (videokameran) silmin, jolloin oman toiminnan, eleiden, liikkeiden ja puheen tarkastelu mahdollistuu jälkikäteen. Editointi ei edellyttänyt peruseditointiohjelmia ja peruskäyttötaitoja laajempaa osaamista kurssin opettajalta: käytännössä videot voi siirtää suoraan videokameralta tietokoneelle ja polttaa jokaiselle oma videonsa sellaisenaan vailla tekstityksiä. Videot poltettiin sellaiseen muotoon, että ne oli toistettavissa yleisesti käytettävissä olevilla, ilmaisilla videontoisto-ohjelmilla: kurssin aikana tukeuduttiin *VLC-playeriin* ja *QuickTime-playeriin*. Jotta opiskelijoilla oli tosiasiallinen mahdollisuus katsoa ja kuunnella omaa videotaan CD-levyltä, opiskelijat ohjeistettiin lataamaan VLC-player tai QuickTime-player tietokoneelleen. Ne, joilla ei ollut tietokonetta kotona, ohjeistettiin katsomaan videot Turun kristillisen opiston tietokoneilla.

3.6 MEDIA AVUKSI SUOMEN KIELEN OPPIMISEEN JA KÄYTTÄMISEEN

Media- ja viestintäteknologian käyttöön rohkaistiin hankkeessa myös suomen kielen oppimisen näkökulmasta. Kaikilla kursseilla esiteltiin Yleisradion Selkoudutiset⁵¹ ja kannustettiin niiden itsenäiseen lukemiseen ja kuuntelemiseen kotona tai koulun tietokoneilla sekä suomen kielen oppimiseksi että yhteiskuntaa ja maailmaa koskevien uutisten seuraamiseksi suomen kielellä. Keskusteluissa eri kurssien aikana monet maahanmuuttajat kertoivat televisio-, radio-, sanomalehti- ja verkkouutisten olevan vaikeita ymmärtää. Tekstimuotoon kirjoitettu kieli on niin monimutkaista, että yksittäisen jutun lukeminen ei tahdo onnistua lainkaan tai siihen kuluu valtavasti aikaa. Sähköisissä medioissa taas puhuttu kieli sisältää vaikeita sanoja ja uutistenlukijoiden ja toimittajien puh nopeus on tarkoitettu suomen kieltä hyvin taitavalle yleisölle, jolloin suomen kieltä heikommin osaava ei saa uutisesta selvää. Uutisten ymmärtämisen apuna toimivat uutisissa esitettävät videot, staattiset kuvat ja grafiikat, joiden avulla vaikeaselkoinen teksti tai puhe avautuu jonkin verran paremmin. Selkokielellä⁵² tehdyt tekstiuutiset ja puhutut radiouutiset tarjoavat maahanmuuttajaopiskelijalle loistavaa itsenäisen työskentelyn aineistoa, joka on kiinni ajankohtaisissa, yhteiskunnallisissa asioissa ja joka päivittyy tasaisin

---

51 Ks. tarkemmin <http://yle.fi/selkoudutiset>

52 Kotimaisten kielten keskus määrittelee selkokielen tarkoitetun henkilöille, joilla on vaikeuksia lukemisessa, ymmärtämisessä tai molemmissa. Sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan selkokieltä on mukautettu yleis-kieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Ks. lisää <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=453> sekä Selkokeskuksen sivut <http://papunet/selkokeskus/teoriaa/maaritelma.html>

väliajoin uusilla uutisilla. Yleisradion Selkouutiset sisältää myös interaktiivisen osuuden, jossa voi kuunnella päivittäisen Selkouutiset-lähetyksen ja sen jälkeen pyrkiä vastaamaan uutisista esitettyihin kysymyksiin. Selkouutisia tarjoaa myös Papunet.net-verkkosivusto⁵³.

Yhteiskuntatiedon opettamisen yhteydessä ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta yksi hankkeen aikana tehty kokeilu oli mielipidetekstin kirjoittaminen. Tätä kokeiltiin kahdella eri kurssilla, joista ensimmäisellä tavoitteeksi asetettiin jokaisen opiskelijan kirjoituksen julkaiseminen verkossa jonkin tiedotusvälineen yksittäisen uutisen keskusteluosuudessa. Jälkimmäisellä kurssilla tavoitteena oli tutustuminen mielipidekirjoitukseen tyylilajina ja sen kirjoittamisen harjoittelu ilman julkaisupainetta. Mielipidetekstin kirjoittaminen osoittautui varsin haasteelliseksi tehtäväksi, johon jälkikäteen tarkasteltuna olisi tarvittu huomattavasti enemmän valmistelu-aikaa. Jopa peruskouluun valmistavan opetuksen opiskelijoiden kyky tuottaa suomen kielen tekstiä kirjoitetussa muodossa on keskimäärin vielä sillä tasolla, että sellaiseen tekstin liittäminen osaksi verkossa käytävää, kantasuomalaisten ja muiden suomea hyvin taitavien välistä keskustelua ei ole järkevää. Kun sanavarasto on vielä melko kapea ja kun monimutkaisemmat lause- ja virkerakenteet ovat vasta kehittymässä, liian yksinkertainen kieli saa helposti tekstin vaikuttamaan alkeellisemmalta ja tekstin kirjoittajan mielipiteet yksinkertaisemmilta kuin mikä on todellisuus ja kirjoittajan tarkoitus. Täten kiinnostavatkin näkemykset ja mielipiteet eivät pääse oikeuksiinsa kielitaidon osittaisen puutteen vuoksi. Kun tähän lisättiin se, että mielipidetekstin kirjoittamiselle oli arvioitu liian vähän tunteja lukujärjestykseen, ei tekstejä ehditty hioa riittävästi, jotta niistä olisi saatu julkaisukelpoisia. Täten idea verkkokeskusteluun ja siten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen osallistumisesta jäi puolitiehen, kun kahden kurssin kokeilujen aikana vain yhden maahanmuuttajaopiskelijan teksti saatiin julkaistua Helsingin Sanomien uutisen yhteydessä käydyssä verkkokeskustelussa.

Epäonnistuminen oli opetushenkilöstölle hyvää oppia siitä, kuinka paljon enemmän resursseja sekä tuntimääräisesti yksittäisen maahanmuuttajaopiskelijan ohjaukseen että tarvittaessa opetushenkilöstön lukumäärän osalta tarvitaan, kun tavoitteeksi asetetaan jonkin kirjallisen tekstin julkaiseminen osana vaikkapa mediassa ja verkossa käytävää julkista keskustelua. Mikäli mahdollista, parinkymmenen hengen ryhmä kannattaa tällöinkin jakaa pienryhmiin, jonka jäsenet joko yhdessä tuottavat yhden tekstin tai kukin ryhmän jäsen itsenäisesti tuottaa yhden tekstin samasta aiheesta tai uutisesta. Vaikka maa-

---

53

Ks. lisää <http://papunet.net/selko>

hanmuuttajaopiskelijasta tekstin hiominen kieliopillisesti ja rakenteellisesti voi tuntua turhauttavaltakin, on tämä tärkeä osuus, jotta hänen viestinsä välittyy tarkasti toisille keskustelijoille verkossa. Tämä kannattaa tuoda esille opiskelijalle. Lisäksi verkkokeskusteluista on hyvä tuoda esille opiskelijoille se, että keskusteluissa verkossa on toisinaan taipumusta aiheiden kärjistämiseen, mustavalkoisuuteen ja vastakkaisasetelmien luomiseen.⁵⁴

Mediakasvatuskursseilla oli tarkoitus integroida mediakasvatusta myös muun muassa tietotekniikan opetukseen ja englannin kielen opetukseen, mutta erinäisistä syistä johtuen nämä kokeilut jäivät vähäisemmiksi. Erilaisia mahdollisuuksia mediakasvatuksen liittämiseen osaksi hyvinkin erilaisia, kotoutumiskoulutukseen liittyviä oppiaineita on runsaasti. Mediaa, viestintävälineitä ja viestimiä voidaan hyödyntää sekä oppimisen välineenä että oppimisen kohteina. Tekninen tietämys ei nykyään enää juuri asetu esteeksi viestintätekniikan käytölle. Mikäli opettaja kokee turvattomuutta ja epätietoisuutta viestintätekniikan käytöstä, tietoa ja oppia saa hyvin esimerkiksi opettajien täydennyskoulutuksista, toisilta kollegoilta sekä muiden oppilaitosten opettajilta ja oppilailtakin.

---

54 Verkkokeskustelujen laadusta ja tasosta ks. esim. Marttinen 2011 tai Matikainen 2011.

4 DIGITAALINEN TARINANKERRONTA MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISKOULUTUKSESSA

Pirita Juppi

4.1 MENETELMÄN LÄHTÖKOHDAT

Digitaalinen tarinankerronta (Digital Storytelling) on maailmalla suosiota saavuttanut menetelmä, jossa ikiaikainen tarinankerronnan perinne yhdistyy uuden digitaalisen mediateknologian tarjoamiin ilmaisukeinoihin. Digitaalinen tarina, tai lyhyemmin digitarina, on tyypillisimmillään lyhyt minä-muodossa kerrottu omakohtainen tarina, jossa yhdistetään ääntä, kuvaa ja tekstiä. Lopputulos on muutaman minuutin mittainen videoteos. Digitaalisen tarinankerronnan menetelmä soveltuu moniin eri käyttötarkoituksiin ja konteksteihin. Siinä liikutaan osallistuvan median, mediakasvatuksen, taidekasvatuksen ja omaelämäkerrallisen työskentelyn rajapinnoilla.

Menetelmällä on yhtymäkohtia myös muun muassa valokuvaterapeutisiin menetelmiin. Menetelmä sai alkunsa Yhdysvalloista Berkleystä, jossa performansitaiteilija ja videotuottaja Dana Atchley ja yhteisöteatterin ammattilainen Joe Lambert perustivat vuonna 1994 Center for Digital Storytelling (CDS) -nimisen koulutuskeskuksen. CDS:n digitaalisen tarinankerronnan malli perustuu kolmen päivän mittaisiin työpajoihin, joissa osallistujien tarinoita työstetään ohjaajien ja ryhmän tuella. Ohjaaja on eräänlainen fasilitaattori, joka auttaa ideoimaan ja kehittelemään omaa tarinaa sekä opastaa tarvittavien teknisten välineiden käytössä. Digitaalisessa tarinankerronnassa tarinoiden tekemisen prosessi on vähintään yhtä tärkeää kuin lopputulos. Prosessi on luonteeltaan vahvasti yhteisöllinen. Tarinoiden aiheideoista keskustellaan ryhmässä ja ryhmän tuki auttaa tekijöitä kehittämään ideaansa edelleen. Valmiit tarinat katsotaan ryhmän kanssa, mikä on ryhmän jäsenille voimallinen kokemus. Tarinoiden jakaminen tarjoaa kokemukseen kuulluksi ja arvostetuksi tulemisesta ja toisaalta tilaisuuden eläytyä toisten tarinoihin ja kokemuksiin.

CDS:ssä kehitetty digitaalisen tarinankerronnan menetelmä on 2000-luvun puolella levinnyt eri puolille maailmaa, erityisesti länsimaihin, joissa uusi tieto- ja viestintäteknikka on helposti saavutettavissa. Useimmat kokeiluista ovat noudattaneet enemmän tai vähemmän uskollisesti alkuperäistä mallia, eli digitaalisia tarinoita on työstetty muutaman päivän mittaisissa ohjatuissa työpajoissa ja tarinat ovat olleet henkilökohtaisia ja omaelämäkerrallisia.

Menetelmästä on kuitenkin kehitelty myös uudenlaisia sovelluksia erilaisiin toimintaympäristöihin, kuten kouluun. Digitaalisen tarinankerronnan tuominen kouluympäristöön merkitsee yleensä luopumista intensiivisen työpajan mallista ja prosessin sovittamista oppituntien rytmitykseen. Kouluympäristössä digitaaliset tarinat saattavat myös irrottautua sisällön henkilökohtaisuuden ja omaelämäkerrallisuuden vaatimuksesta. Oman elämän merkityksellisten kokemusten sijasta digitaalisten tarinoiden kautta saatetaan tutkailla esimerkiksi tietyn oppiaineen keskeisiä sisältöjä, jolloin menetelmä voi korvata perinteisemmät oppimistehtävät, kuten esitelmät tai esseeet. Kouluympäristössä digitaalinen tarina voi myös olla yksittäisen tekijän tarinan sijasta ryhmätyö.

4.2 SOVELLUSMAHDOLLISUUDET JA HYÖDYT MAAHANMUUTTAJAKOULUTUKSESSA

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen kontekstissa digitaalisella tarinankerronnalla on useita mahdollisia sovellustapoja ja käyttötarkoituksia. Digitaalisen tarinankerronnan avulla voidaan oppia erilaisia tietoja, taitoja ja valmiuksia:

- *Suomen kieli*: Menetelmä auttaa kehittämään suomen kielellä kirjoittamisen taitoa ja suullista ilmaisua.
- *Tieto- ja viestintäteknikka*: Digitaalisen tarinankerronnan prosessin kuluessa käytetään tekstinkäsittelyohjelmaa tarinan kirjoittamiseen, ja opetellaan videoeditointiohjelman (mahdollisesti myös äänieditointiohjelman ja kuvankäsittelyohjelman) käyttöä sekä luvallisten aineistojen etsimistä ja tallentamista internetistä.
- *Mediataidot*: Toteutustavasta riippuen digitaalista tarinaa tehdessä voidaan oppia muun muassa valokuvaamista ja digitaalista kuvankäsittelyä, sekä videokuvaamista ja videoeditointia. Digitaalisen tarinan tekeminen opettaa myös kuvakerronnan taitoja.

- *Tekijänoikeudet:* Mikäli tarinassa hyödynnetään omien, itse tuotettujen aineistojen lisäksi internetistä löytyviä aineistoja, digitaalista tarinaa tehtäessä perehdytään tekijänoikeuksien peruskysymyksiin: mitä aineistoja saa tai ei saa käyttää, ja mistä löytää aineistoja, joita voi luvallisesti käyttää.
- *Medialukutaito ja visuaalinen lukutaito:* Oman digitaalisen tarinan tekeminen auttaa ymmärtämään mediatuotteiden tekemiseen liittyviä prosesseja ja valintoja ja siten lisää kriittistä medialukutaitoa. Digitaalinen tarinankerronta opettaa erityisesti visuaalista lukutaitoa, sillä esimerkkitarinoita katsottaessa ja oman tarinan kuvitusta suunniteltaessa ja toteutettaessa opitaan lukemaan kuvista ja kuvien yhdistelmästä niiden eksplisiittisiä, denotaatiotason merkityksiä, sekä implisiittisiä, konnotatiivisen tason merkityksiä.
- *Oppiaineiden sisällöt:* Digitaalista tarinankerrontaa voidaan käyttää menetelmänä, jonka kautta tutustutaan eri oppiaineiden sisältöihin eli lisätään oppilaan tiedollista osaamista. Digitarinan kautta voi tutkia vaikkapa suomalaisen yhteiskunnan rakenteita ja instituutioita, erilaisia arjen tapoja ja käytäntöjä tai suomalaista kulttuuria.
- *Luova ilmaisu:* Digitaalinen tarinankerronta edesauttaa luovuuden ja itseilmaisun valmiuksien kehittymistä.
- *Kulttuurinen identiteetti ja vuorovaikutus:* Digitaalinen tarinankerronta on oivallinen itsereflektion väline ja on sellaisena omiaan oman kulttuurisen taustan ja identiteetin tutkiskeluun, samoin kuin uuden asuinmaan – tässä tapauksessa Suomen – kulttuurin tarkasteluun ja kulttuuristen erojen tiedostamiseen ja pohdiskeluun.

Digitaalinen tarinankerronta soveltuukin hyvin aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukselle määriteltyjen eri sisältöalueiden oppimiseen (ks. kuvio 1). Se on relevantti erityisesti tieto- ja viestintätekniisten taitojen, suomen kielen sekä kulttuurisen identiteetin ja vuorovaikutuksen osa-alueiden kannalta, mutta kuten yllä on todettu, sitä voidaan hyödyntää myös erilaisten tiedollisten osaamistavoitteiden saavuttamiseen.

Digitaalisen tarinankerronnan hyödyt eivät rajoitu pelkästään erilaisten tietojen, taitojen ja valmiuksien oppimiseen. Menetelmä on vaikutuksiltaan myös voimaannuttava, sillä se tarjoaa kokemuksen paitsi mediasisältöjen tuottajana myös yleisemmin aktiivisena toimijana toimimisesta. Omien elämäkokemusten työstäminen digitaalisen tarinan muodossa voi lisätä tarinan tekijän itsetuntemusta ja tarinan kertominen ja jakaminen ryhmän kanssa voi olla jopa terapeutin kokemus.

4.3 OPEN ZONE -HANKKEESSA TOTEUTETUT KOKEILUT

Open Zone -hankkeen aikana toteutettiin kaksi digitaalisen tarinankerronnan työpajaa maahanmuuttajaryhmille Turun kristillisellä opistolla. Työpajat toteutettiin syksyllä 2010 ja syksyllä 2011. Kummankin toteutuksen osallistujat olivat perusopetukseen valmistavan opetuksen (PEVA) opiskelijoita. Ryhmillä oli siis taustallaan jo edeltäviä suomen kielen opintoja. Ryhmien jäsenten kieli-taito kuitenkin vaihteli paljon: osa ymmärsi ja puhui suomea jo erittäin hyvin, osalle sekä suomenkielisen opetuksen ymmärtäminen että itsensä ymmärre-tyksi saaminen tuotti vaikeuksia.

Syksyn 2010 toteutus oli pakollinen mediakasvatuksen kurssi PEVA1-ryhmäl-le. Syksyn 2011 toteutus taas oli valinnainen mediakasvatuksen kurssi, jonne ilmoittautui opiskelijoita PEVA1 ja PEVA 2 -ryhmistä. Sekä syksyllä 2010 että syksyllä 2011 valmistui 12 opiskelijoiden tekemää digitaalista tarinaa. Kum-massakin toteutuksessa pari opiskelijaa jätti kurssin kesken.

Ryhmät olivat kummallakin kerralla miesvaltaisia ja osallistujista valtaosa oli täysi-ikäisiä nuoria aikuisia. Osallistujien taustat ja lähtömaat vaihtelivat. Useimmat olivat tulleet Suomeen turvapaikanhakijoina muun muassa Afga-nistanista ja Somaliasta. Osa osallistujista taas oli tullut Suomeen esimerkiksi parisuhteen vuoksi. Lähes kaikki osallistujat olivat Euroopan ulkopuolisista maista. ”Työpajasta” puhuminen on siinä mielessä harhaanjohtavaa, että digi-taalisen tarinankerronnan kurssi sovitetiin kummallakin kerralla opiskelijoi-den normaaliin lukujärjestykseen 2–4 tunnin kestoisina tapaamisina. Toteutus ajoittui useamman viikon ajalle.

Open Zone -hankkeen toteutuksissa ammattikorkeakoulun medianomiopis-kelijat ovat olleet tärkeässä osassa maahanmuuttajaryhmän opettamisessa ja ohjaamisessa. Ensimmäisen työpajan toteutuksesta vastasivat vastaava ope-ttaja (Pirita Juppi) sekä aiheesta opinnäytetyötään tehnyt medianomiopiskeli-ja⁵⁵. Niihin käytännöntyöskentelyn vaiheisiin, joissa vaadittiin paljon ohjaus-ta, osallistui lisäksi kolme muuta medianomiopiskelijaa. Toisessa toteutukses-sa sama opettaja työskenteli työparina maahanmuuttajaopiskelijoiden ryhmän linjavastaavan kanssa, joka toimii Turun kristillisellä opistolla suomen kielen opettajana. Työpajatoteutukseen osallistui jälleen neljän hengen ryhmä me-dianomiopiskelijoita, jotka vastasivat tiettyjen opetusosuuksien valmistelusta ja opettamisesta sekä osallistuivat ohjaamiseen käytännön työskentelyn keskei-sissä vaiheissa.

---

55 Ks. Kauppi 2011.

Paljon ohjausta vaativia työvaiheita, joissa useampi ohjaaja on ainakin suuren ryhmän kanssa työskenneltäessä tarpeen, ovat etenkin seuraavat:

- kuvakäsikirjoituksen suunnittelu ja valokuvaaminen tai kuvien etsiminen
- kertojanäänien tallentaminen digitaaliseen muotoon ja mahdollinen yhdistäminen musiikin kanssa äänieditointiohjelmassa
- tarinan editointi videoeditointiohjelmassa.

Tarkastelen seuraavassa digitaalisen tarinan materiaaleja, tarvittavia välineitä sekä digitarinan tekoprosessia osittain yleisellä tasolla, osittain Open Zone -toeutusten kokemusten valossa. Pysin siis avaamaan sekä sitä, miten näissä nimellisissä projektin kokeiluissa toimitettiin että myös muita mahdollisia tapoja soveltaa menetelmää maahanmuuttajaopetuksessa.

4.4 DIGITAALISEN TARINAN MATERIAALI

Digitaalisessa tarinassa hyödynnetään ja yhdistetään median eri elementtejä: ääntä, kuvaa ja tekstiä. Materiaalin käyttöä kannattaa rajata kohtuulliseksi jo ohjeistuksessa. Esimerkiksi Open Zone -hankkeen toteutuksessa ohjeistettiin, että kirjoitetun tarinan pituus olisi noin puoli sivua, valmiin digitarinan pituus noin kaksi minuuttia, ja tarinan kuvitukseksi riittäisi noin 15–20 kuvaa. Käytännössä osa tarinoista oli ohjeistusta pitempiä ja myös valokuvia saatettiin käyttää määrällisesti selvästi ohjeistettua enemmän. Tämä voi olla ongelma lähinnä rajallisen ajan vuoksi, koska pidemmän tarinan editointi valmiiksi tarinaksi vie enemmän aikaa.

Ääni

Digitaalisessa tarinassa tärkein äänielementti on puhe, eli tarinan tekijän digitaaliseen muotoon tallennettu kertojanääni, joka tuo tarinaan henkilökohtaisuuden tunnun ja siten puhuttelevuutta ja koskettavuutta. Kertojanäänien lisäksi tarinassa on mahdollista hyödyntää taustana musiikkia ja/tai äänitehosteita. Käytettävissä olevan ajan rajallisuuden vuoksi autenttisen, itse tallennetun äänimaailman käyttäminen taustaääninä voi olla turhan vaativaa, ja se vaatisi hyvälaatuisen digitaalisen äänitallentimen sisäänrakennetulla tai ulkoisella mikrofonilla.

Luvallisesti käytettävissä olevaa (Creative Commons -lisensoitua) musiikkia löytyy useista musiikinjakopalveluista, joiden linkkejä on koottu esimerkiksi seuraaville sivustoille:

- Creative Commons Music Communities: <https://creativecommons.org/music-communities>
- Legal Music for Videos: <https://creativecommons.org/legalmusic-forvideos>

Laajan valikoiman ei-kaupallisiin tarkoituksiin käytettävissä olevia äänitehosteita taas tarjoaa Yleisradio palvelussaan Yle Tehosto: <http://tehosto.yle.fi/>

Kuva

Digitaalisissa tarinoissa hyödynnetään ennen kaikkea still-kuvia. Nämä voivat olla vanhoja paperisia albumikuvia, joita skannataan digitaaliseen muotoon, tai tarinan tekijän ottamia digikuvia. Tarinaa varten voidaan tietenkin ottaa myös kokonaan uusia valokuvia: kuvia ja kuvasarjoja tarinaan liittyvistä ihmisistä, paikoista, esineistä, yksityiskohdista jne. Valokuvien lisäksi kuvituksessa voidaan hyödyntää esimerkiksi piirustuksia, askarreltuja kuvakollaaseja, kirjeitä, lehtileikkeitä tai muita tarinaan liittyviä muistoja, jotka skannataan kuvatiedostoiksi. Joissakin tapauksissa tarinan kuvittaminen omilla valokuvilla voi olla vaikeaa tai mahdotonta. Esimerkiksi maahanmuuttajaopiskelijan tarina lapsuudestaan, perheestään tai kotimaastaan saattaa edellyttää tarinaan vain viitteellisellä tasolla liittyvien kuvien etsimistä internetistä, sillä opiskelijalla ei välttämättä ole kuvia Suomeen tuloa edeltävältä ajalta.

Joskus taas tarina vaatii kerrottuja asioita eksplisiittisesti esittävien kuvien lisäksi tai sijasta symbolisia kuvia, jotka välittävät tarinaan liittyviä merkityksiä abstraktimmalla assosiativisella tasolla. Symboliset kuvat voivat kuvata esimerkiksi sellaisia abstrakteja asioita, tunteita ja kokemuksia kuin suru, ilo, rakkaus, menetys tai yksinäisyys. Mikäli rajallinen aika ei anna mahdollisuutta ideoida ja ottaa näitä kuvia itse, voidaan myös symbolisia kuvia etsiä verkosta.

Luvallisesti käytettävissä olevia (esimerkiksi Creative Commons -lisensoituja) kuvia löytyy ainakin seuraavilta sivustoilta:

- Flickr (vain osa kuvista CC-lisensoituja, mahdollista tehdä hakuja pelkästään tästä aineistosta): <http://www.flickr.com/>

- Wikimedia Commons (tekijänoikeusvapaita ja CC-lisenssoituja aineistoja): http://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page

Digitarinassa on mahdollista käyttää myös liikkuvaa kuvaa eli videoklippejä, mutta se ei ole välttämättä tarpeellista eikä tarkoituksenmukaista. Videokuvan käyttäminen on perusteltua lähinnä silloin, jos käytettävissä on tarinan kannalta olennaista henkilökohtaista materiaalia, kuten vanhoja kotivideoita.

Silloin kun tarinaa varten otetaan uusia valokuvia, kokeilemisen arvoinen menetelmä on työparityöskentely, jossa maahanmuuttajaopiskelijat lähtevät pareittain kuvaamaan tarinaa varten tarvittavia kuvia. Työparin kanssa työskentely mahdollistaa sen, että tarinan tekijä, joka siis on yleensä myös omaelämäkerrallisen tarinansa päähenkilö, esiintyy itse kuvissa tarinan kannalta merkityksellisissä paikoissa ja tilanteissa.

Open Zone -hankkeen työpajoissa työparityöskentelyä sovellettiin siten, että maahanmuuttajaopiskelijat työskentelivät pareittain medianomiopiskelijoiden kanssa ottaessaan kuvia tarinaansa. Tätä ennen valokuvaamista harjoiteltiin siten, että kuvasommitteluun ja kameroiden käyttöön perehdyttämisen jälkeen maahanmuuttajaopiskelijat liikkuivat oppilaitoksen lähiympäristössä kahden tai kolmen hengen ryhmissä ja kuvasivat toisiaan. Myös tämä harjoitus tuotti tarinoissakin käyttökelpoisia omakuvia.

Teksti

Vaikka teksti on olennaisessa asemassa tarinan tekoprosessissa tarinan käsikirjoitusta työstettäessä, ei sillä ole kovin merkittävää roolia valmiissa tarinassa. Usein tarinan teksti rajoittuu tarinan otsikkoon videon alussa sekä lopputeksteihin eli tekijätietoihin videon lopussa. Tekstiä on kuitenkin mahdollista hyödyntää myös lisäinformaation tarjoajana, jos tehdään informatiivisia digitaalisia tarinoita tietyn asiasisällön esittelemiseksi.

Mikäli digitaalisia tarinoita tehdään maahanmuuttajaryhmän kanssa, joka vastaa aloittelee suomenkielen opintojaan, on myös mahdollista korvata puhuttu kertojanääni lyhyillä suomenkielisillä teksteillä ja antaa enemmän painoa tarinan kuvalliselle ilmaisulle. Kielen opettelu alkuvaiheessa kokonaisen tarinan kirjoittaminen ja lukeminen suomen kielellä voi olla liian vaativa tehtävä.

Jos aikaa digitarinoiden tekemiseen on käytettävissä runsaasti, on myös mahdollista, että suomenkielisen kertojanäänen täydennykseksi tarina tekstitetään tekijän äidinkielellä. Tämä saattaa olla tarinan tekijälle tärkeää siksi, että tari-

nan voi esittää esimerkiksi niille perheenjäsenille, joiden suomen kielen taito ei riittäisi tarinan ymmärtämiseen, tai kotimaassa asuville ystäville ja perheenjäsenille.

Tekijänoikeudet

Open Zone -hankkeen kokemusten perusteella haastavin asia digitarinoiden materiaalien keräämisessä on tekijänoikeuksien kunnioittamisen varmistaminen. Kokemus on osoittanut, että vaikka tekijänoikeusasia selitetään opiskelijoille useaan kertaan, oppi ei välttämättä siirry käytännön toimintaan. Länsimaisen kulttuuripiiriin ulkopuolelta tuleville koko tekijänoikeuksien käsite voi tuntua vieraalta ja vaikealta hahmottaa. Opiskelijoiden on vaikea ymmärtää, että vaikka jokin aineisto on julkaistu internetissä, se ei tarkoita sitä, että he voivat käyttää aineistoa omassa tarinassaan. Open Zone -hankkeen työpajoissa opiskelijat ”jäivät kiinni” toistuvasti siitä, että he ryhtyivät ensimmäiseksi etsimään kuvia tai musiikkia Googlen kuvahauulla tai YouTubesta.

Varmin tapa varmistaa tekijänoikeuksien kunnioittaminen on antaa opiskelijoille linkit tietyille Creative Commons -aineistoa jakaville sivuille ja korostaa, että kuvia ja/tai musiikkia saa ottaa ainoastaan sieltä. Työpajan ohjaajien on myös tärkeää olla läsnä ja seurata, mistä aineistoa etsitään. Opiskelijoille on myös hyvä korostaa, että tallentaessaan musiikkia tai kuvia, joita aiotaan käyttää tarinassa, tekijöiden nimet – tai nimimerkit, joka on usein ainoa näkyvillä oleva tieto – kirjoitettaisiin ylös. Näin voidaan kunnioittaa CC-lisensseissä usein asetettua ehtoa tekijätietojen ilmoittamisesta (attribution)⁵⁶ laittamalla lopputeksteihin tiedot musiikin tekijästä ja kuvaajista.

4.5 TARVITTAVAT TEKNISET VÄLINEET

Digitaalinen tarinankerronta hyödyntää helposti saavutettavissa olevaa ”matalan kynnyksen” tekniikka, eli välineitä ja ohjelmistoja, joiden käyttäminen (suhteessa ammattilaisvälineisiin) on helppoa, nopeaa sekä ilmaista tai edullista. Joissakin muualla maailmassa toteutetuissa digitaalisen tarinankerronnan projekteissa on käytetty myös ammattimaisempaa kalustoa ja maksullisia videoeditointiohjelmiä. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on kuitenkin järkevää käyttää välineitä ja ohjelmia, jotka ovat maksutta opettajien ja opiskelijoiden saatavilla – myös mahdollisten projektien päätyttyä.

---

56 Lisätietoa Creative Commons -lisensseistä: <http://creativecommons.org/licenses/>

Yksinkertaisimmillaan digitaalisen tarinan tekemisen välineeksi riittää tietokone sekä kuulokemikrofoniyhdistelmä, jolla tarinan tekijä voi tallentaa oman kertojanäänensä tietokoneelle sekä kuunnella editoinnin aikana tarinan ääniraitaa. Jos tarinaa varten tarvitaan uusia valokuvia, tarvitaan tietenkin myös jonkinlainen kamera sekä USB-kaapeli tai muistikortinlukija kuvien siirtämiseksi tietokoneelle. Jos taas halutaan hyödyntää vanhoja albumikuvia, vaaditaan skanneri kuvien muuttamiseksi digitaaliseen muotoon. Jos skanneria ei ole käytettävissä, hätätilassa vanhan paperivalokuvan voi saattaa digitaaliseen muotoon valokuvaamalla sen digikameralla. Vaikka tarinassa haluttaisiin käyttää still-kuvien lisäksi myös liikkuvaa kuvaa, videokamera ei ole välttämätön, koska nykyisillä digikameroilla voi kuvata tätä tarkoitusta varten riittävän hyvälaatuista videokuvaa.

Digitaalisen tarinan työstämiseen tietokoneella tarvitaan jokin videoeditointiohjelma. Jos käytetään ilmaisohjelmia, Windows-ympäristössä tämä merkitsee vanhemmissa käyttöjärjestelmissä *Windows Movie Makeria* ja uudemmissa käyttöjärjestelmissä *Windows Live Movie Makeria* eli Windows Liven elokuvatyökalua. Applen ympäristössä taas vastaava ilmaisohjelma on *iMovie*. Oppilaitoskäyttöön on myös kehitetty monipuolisempi web-pohjainen videoeditointisovellus erityisesti digitaalista tarinankerrontaa silmälläpitäen, mutta tämä vaatii maksullisen lisenssin (ks. <http://www.creazaeducation.com/>).

Myös digitaalinen kuvankäsittelyohjelma on hyvä olla saatavilla etenkin jos skannataan vanhoja kuvia tai muuta aineistoa digitaalisiksi kuvatiedostoiksi, jolloin kuvia voidaan joutua ainakin rajaamaan uudelleen. Monessa oppilaitoksessa on jo käytettävissä jokin kuvankäsittelyohjelma, ja tarvittaessa netistä voi ladata maksutta esimerkiksi *Paint.net*-ohjelman.

Äänieditointiohjelma ei ole välttämätön digitaalisen tarinan tekemisessä, mutta sillä voidaan paikata ilmaisten videoeditointiohjelmien puutteita. Ilmaisisa videoeditointiohjelmissä on käytettävissä vain yksi ääniraita (videoon kuuluvan ääniraidan lisäksi). Mikäli tarinan tekijä haluaa kertojanäänen taustalle musiikkia, tätä ei pysty toteuttamaan pelkällä videoeditointiohjelmalla. Sen sijaan äänieditointiohjelmassa voidaan yhdistää musiikki ja kertojanääni yhdeksi ääniraidaksi. Editointi voidaan tehdä esimerkiksi siten, että tarinan alkutekstien aikana musiikki kuuluu yksin ja voimakkaampana, ja kuvakerronnan ja kertojanäänien alkaessa musiikki vaimenee taustalle voimistuakseen mahdollisissa kertojanäänien taukopaikoissa sekä jälleen lopussa tekijätietojen rullatessa ruudussa.

Musiikin ja kertojanäänien yhdistäminen vie kuitenkin aikaa ja vaatii opiskelijan ohjaamista äänieditointiohjelman käytössä, joten jos aikataulu on tiukka, kannattaa joko toteuttaa tarinat kokonaan ilman musiikkia, tai yhdistää musiikki ja kertojanääni siten, että ne vuorottelevat peräkkäin yhdellä ja samalla ääniraidalla (eli esim. musiikki aloittaa tarinan, jää kokonaan pois kertojanäänien aloittaessa ja jatkuu taas lopputekstien aikana kertojanäänien loputtua).

Internetistä pystyy lataamaan ilmaiseksi käyttökelpoisen äänieditointiohjelma *Audacityn*, johon löytyy verkosta myös käyttäjien kirjoittamia ohjeistuksia. Vaikka tarinassa ei käytettäisi musiikkia, on Audacity hyödyllinen väline myös kertojanäänien tallentamiseen suoraan tietokoneelle. Sillä voidaan myös helposti leikata kertojanäänestä pois mahdolliset alkurapistelut ja kolinat, sanoissa sekoilut tai ylimääräiset tauot. Editointimahdollisuus saattaa madaltaa kynnystä oman tarinan ääneen lukemiseen, joka on usein jännittävä paikka ääntään ensimmäistä kertaa tallentavalle ja tallennettuna kuulevalle.

Digitaalisia tarinoita tehtäessä on myös syytä varmistaa, että keskeneräisille videoprojekteille ja valmiille tarinoille on olemassa turvallinen tallennustila, eli että niitä ei tallenneta tietokonealuokkien koneiden kovalevyille, josta ne voivat hävitä seuraavaan tapaamiskertaan mennessä, vaan esimerkiksi oppilaitoksen verkkolevyille tehtävään kansioon, opiskelijan omalle muistitikulle tai ulkoiselle kovalevyille.

Tiivistettynä, digitaalisia tarinoita tehtäessä käytössä on hyvä olla seuraavat välineet:

- *Tietokone*, jossa on ainakin videoeditointiohjelma, mielellään myös kuvankäsittely- ja äänieditointiohjelma.
- *Mikrofoni* äänen tietokoneelle tallentamista varten. (Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää erillistä digitaalista äänitallenninta, jolta äänitiedosto siirretään tietokoneelle. Esimerkiksi Zoom H2 on hyvä ja edullinen vaihtoehto.)
- *Kuulokkeet* äänieditointi- ja videoeditointivaiheita varten (voi olla sama kuulokemikrofoniyhdistelmä, eli ”headset”, jota käytetään kertojanäänien tallentamiseen).
- *Digikamera* uusien valokuvien ottamista varten sekä USB-kaapeli tai muistikortinlukija kuvien tietokoneelle siirtämistä varten.
- *Skanneri*, jos tarinassa käytetään vanhoja paperivalokuvia tai muuta kuva-ainesta, joka on digitalisoitava. Skannerin puuttuessa on

mahdollista myös ottaa aineistosta (vanhasta valokuvasta, piirustuksesta, kirjeestä tms.) valokuva, joskaan lopputulos ei ole yhtä hyvä kuin skannatessa.

- *Muistitikkuja, ulkoinen kovalevy tai verkkolevytilaa* keskeneräisille videoprojekteille ja valmiille digitarinoille.

4.6 DIGITAALISEN TARINAN TEKOPROSESSI

Suunnitteluvaihe

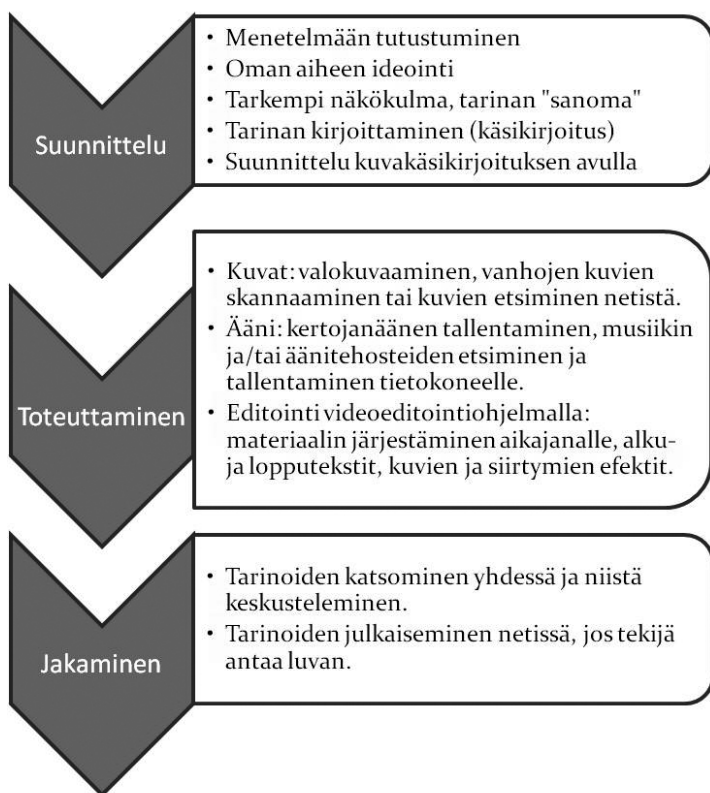
Digitaalisen tarinankerronnan työpaja ja prosessi (ks. kuvio 3) käynnistyy tyyppillisesti menetelmän esittelyllä ja esimerkkitarinoiden katsomisella. Työpajaosallistujille teetetään usein leikkimielisiä harjoituksia, joiden tarkoituksena on vapauttaa ilmapiiriä ja edesauttaa osallistujien luovuutta ja tarinaideoiden syntyä. Digitaalisen tarinankerronnan pioneirit Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa ja Australiassa viittaavat tähän työskentelytapaan ”tarinapiirin” käsitteellä (story circle). Mahdollista on myös lähteä suoraan liikkeelle omien tarinoiden ideoinnista ja aiheideoiden jakamisesta, ilman ”leikkivaihetta”. Näin toimittiin Open Zone -hankkeen työpajoissa. Ideoita oman tarinan kehittelyyn tarjottiin katsomalla useita erilaisia esimerkkejä digitarinoista – toisella toteutuskerralla katsottiin etenkin ensimmäiseen toteutukseen osallistuneiden maahanmuuttajaopiskelijoiden tekemiä tarinoita.

Riippuu täysin digitaalisen tarinankerronnan käyttökotekstista ja -tarkoituksesta, miten väljä tai tiukka raja us ja tehtävänanto osallistujille annetaan. Väijimmillään osallistujia voidaan ohjeistaa miettimään omasta elämästään minkä tahansa itselle merkityksellisen asian, josta haluaa kertoa tarinan. Tarkkaa tehtävänantoa ja rajausta taas edustaisi vaikkapa se, että maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen osallistuvia ohjeistettaisiin miettimään jokin sellainen suomalaisen tapakulttuuriin kuuluva tapa, joka eroaa heidän omasta kulttuuristaan ja on aiheuttanut ihmetystä tai hämmennystä. Tätä tapaa ja sen historiallista taustaa voitaisiin sitten tutkia digitarinan muodossa.

Open Zone -hankkeessa toteutetuissa digitaalisen tarinankerronnan työpajoissa maahanmuuttajaopiskelijoille on haluttu antaa toisaalta paljon liikkumavaraa omaelämäkerrallisen ja henkilökohtaisesti merkityksellisen tarinan ideomiseen ja kertomiseen, mutta samalla antaa riittävän konkreettinen ohjeistus, jotta oman tarinaidean keksiminen ei tuntuisi liian vaikealta. Ohjeistuksena

on ollut kertoa tarina jostakin 1) itselle tärkeästä paikasta, 2) itselle tärkeästä ihmisestä, tai 3) tärkeästä tapahtumasta/hetkestä omassa elämässä. Ohjeistus haluttiin myös pitää riittävän neutraalina, ettei kukaan tuntisi itseään pakotetuksi tutkimaan sellaisia kipeitä asioita ja kokemuksia, joita ei halua ajatella ja/tai jakaa muiden kanssa.

Tarinan aiheen keksimistä haastavampi vaihe on tarinan näkökulman ja ydinviestin tarkentaminen. Center for Digital Storytellingin perustaja Joe Lambert ohjeistaa, että kyse on sellaisiin kysymyksiin vastaamisesta kuin ”Mistä tässä tarinassa on todella kyse?”, ”Mitä tämä tarina merkitsee minulle?”, ”Mitä minä haluan sanoa tällä tarinalla?”⁵⁷

KUVIO 3. Digitaalisen tarinankerronnan prosessi vaiheittain.

57 Lambert 2009, 9–12.

Tarinan kirjoittaminen suomen kielellä on ollut maahanmuuttajaryhmille vaikea vaihe – kerätyn palautteen mukaan monelle kaikista vaikein. Open Zone -hankkeen toteutusten tehtävänannossa on korostettu, että tarinan ei tarvitse olla pitkä, eli tekstimuodossa pituudeksi riittää noin puoli A4-liuskaa. Käytännössä monella opiskelijalla kirjoitetun tarinan pituus on ylittänyt ohjeistuksen, mikä on tehnyt kirjoittamisesta tietenkin myös työläämpää.

Maahanmuuttajaopiskelijat ovat yleensä kokeneet helpoimmaksi kirjoittaa ensin tarinan omalla äidinkielellään ja sen jälkeen kääntää sen suomen kielelle. Open Zone -hankkeen toteutuksissa tarinan kirjoittamiseen varattiin aikaa mediakasvatuskurssin tapaamisten lisäksi suomen kielen tunneilta, jolloin suomen kielen opettaja saattoi ohjata tekstin kirjoittamista. Ohjausta on vaatinut paitsi oikeakielisyys, myös tarinamainen muoto, etenkin tarinan alun ja lopun muotoilu dramaturgisesti kiinnostavaksi ja toimivaksi. Opiskelijat ovat usein tarvinneet suomea äidinkielenään puhuvien ohjaajien apua myös jonkin tietyn ilmauksen löytämiseen. Tarinoilta ei ole edellytetty täydellistä oikeakielisyyttä, vaan ainoastaan sitä, että tarinat ovat helposti ymmärrettävissä ja viesti välittyy kuulijalle.

Kun tarina on ensin kirjoitettu tekstimuodossa, opiskelijat ovat sen jälkeen ideoineet tarinassa tarvittavaa materiaalia hyödyntäen välineenä valmista paperille tulostettua kuvakäsikirjoitus pohjaa (ks. liite 4). Kullekin opiskelijalle on jaettu useampi paperi siten, että halutessaan oman tarinansa saattoi suunnitella paperille kuva kovalta. Osa hyödynsi kuvakäsikirjoitusta hyvinkin systemaattisesti, osa taas viitteenomaisesti.

Ainakin jossain muodossa kuvakäsikirjoitusta on hyvä käyttää digitarinan tekoprosessissa, jotta tekijät pysähtyisivät miettimään, mitä tarinassa käyttökelpoisia kuvia heillä jo on ja mitä kuvia heidän vielä tarvitsee ottaa tai etsiä internetistä. Kuvakäsikirjoitus on hyvä väline myös tekstin ja kuvakerronnan välisen suhteen miettimiseen: Kun kertojanääni sanoo näin, mitä kuva silloin näyttää? Toistaako se vain verbaalisesti ilmaistua informaatiota vai tuoko se kerrontaan lisämerkityksiä? Mikä kaikki sanotaan sanoilla, mikä taas kerrotaan kuvilla?

Toteutusvaihe

Kun tarina on ensin kirjoitettu tekstimuodossa ja tarinaan tarvittavia materiaaleja on suunniteltu kuvakäsikirjoituksen avulla, päästään toteuttamaan varsinaista digitaalista tarinaa. Tämä vaihe pitää sisällään erilaisten aineistojen et-

simisen, keräämisen ja tuottamisen (ks. luku 4.4) sekä aineistojen yhdistämisen ja työstämisen videoeditointiohjelmassa valmiiksi digitarinaksi.

Vaikka eri ilmaisohjelmat eroavat toisistaan käyttöliittymältään, löytyy niistä kuitenkin samat perustoiminnot. Videoeditointiohjelmassa kuvat järjestetään aikajanelle ja määritellään kuville niiden kesto sekunteina. Kestoa voi myös vaihdella eri kuvissa siten, että kuvat vaihtuvat luontevissa kohdissa kertojanäänien kertomaa tarinaa. Kuvien kestolla voidaan vaikuttaa tarinan tempoon ja siten sen tunnelmaan.

Tarinan aikajanelle tuodaan myös ääniraita (joko pelkkä kertojanääni tai äänieditointiohjelmassa yhdeksi ääniraidaksi yhdistetty musiikki ja kertojanääni), tai peräkkäin useat ääniraidat, mikäli musiikki ja kertojanääni vuorottelevat tarinassa. Videoeditointiohjelmassa voidaan lisäksi lisätä kuviin liikettä eli animaatioita (zoomata lähemmäs tai kauemmas, tai lisätä pysty- tai sivusuuntaisia panorointeja), visuaalisia tehosteita eli efektejä (esimerkiksi muuttaa kuvia mustavalkoisiksi tai kuluneen vanhan filmin näköisiksi) sekä määritellä kuvien välisten siirtymien kesto ja tyyppi (esimerkiksi pehmentää siirtymää kuvasta toiseen häivytysefektillä). Opiskelijat innostuvat joskus animaatioista ja tehosteista niin paljon, että lopputuloksena saattaa olla turhankin levoton vaikutelma, joten jonkinlaista ohjausta niiden tarkoituksenmukaiseen ja maltilliseen käyttöön on hyvä antaa. Toisaalta tarina on tekijänsä luovan itseilmaisun tuotos, eikä ohjaajan ole välttämättä syytä puuttua liikaa sen estetiikkaan, ellei tarinan käyttötarkoitus sitä vaadi.

Editointiohjelmassa lisätään myös tarinaan alkutekstit eli tarinan otsikko sekä lopputekstit eli tekijätiedot. Kumpaankin voi valita fontin, värin ja pistekoon sekä animaatioita, jotka vaikuttavat siihen, miten teksti ruudulla liikkuu.

Jakamisvaihe

Kun tarinat valmistuvat, opettajan on hyvä tallentaa itselleen muistitikulle tai ulkoiselle kovalevylle kopio kustakin tarinasta. Tällä voi sujuvoittaa tarinoiden katsomista lopputapaamisessa sekä varmistaa, että kaikki tarinat varmasti tulevat tallennetuiksi. On hyvä myös huolehtia siitä, että opiskelijoille itselleen jää kopio valmiista tarinasta muistitikulle.

Tarinoiden katsominen yhdessä on tärkeä osa prosessia ja siihen on hyvä varata riittävästi aikaa, jotta kustakin tarinasta voidaan myös keskustella. Opettajan on hyvä toimia keskustelun fasilitaattorin roolissa ja ohjata ryhmän jäsenet

puhumaan katsotun tarinan itsessään herättämistä ajatuksista ja tuntemuksista – ennemmin kuin kommentoimaan esimerkiksi tarinan teknistä laatua tai sitä oliko se ”hyvä” vai ei.

Tarinat saattavat toimia pontimina niissä käsitellyistä asioista heräävälle yleisemmälle keskustelulle. Open Zone -hankkeen toteutuksissa maahanmuuttajien tekemät omakohtaiset tarinat ovat herättäneet ryhmissä keskustelua esimerkiksi naisten kouluttautumismahdollisuuksista ja lasten kohtelemisesta ja oikeuksista, sekä toisaalta Suomeen sopeutumisen vaikeuksista tai Suomeen tulon aiheuttamasta ”onnellisesta käänteestä” omassa elämäntarinassa.

Työpajoissa tehdyistä tarinoista suurin osa on käsitelty joko omaa kotimaata/kotipaikkakuntaa tai Suomeen tuloa ja sopeutumista sekä omaa elämää Suomessa. Läpäiseviä teemoja tarinoissa ovat olleet yksinäisyyden ja vierauden kokemukset ja kaipuu omaan kotimaahan, helpotus ja ilo turvaan pääsystä ja ”uuden elämän” ja opiskelun aloittamisesta, opiskelun ja työnteon tärkeys sekä läheisten ihmissuhteiden merkitys.

Työpajaan osallistuneilta opiskelijoilta on paperilomakkeella pyydetty lupa julkaista heidän tekemänsä tarina. Ne projektin toteutuksissa tehdyt tarinat, joiden julkaisuun on saatu lupa, löytyvät sivustolta <http://dstfinland.ning.com/>

4.7 MENETELMÄN HAASTEET JA JATKOKEHITTELY

Open Zone -hankkeessa toteutetut kaksi digitaalisen tarinankerronnan työpajaa (mediakasvatuskurssia) ovat olleet kokonaisuudessaan erittäin onnistuneita kokeiluja. Kaikki ne opiskelijat, jotka ovat tosissaan sitoutuneet työpajatyöskentelyyn, ovat saaneet tarinansa valmiiksi, ja kahden toteutuksen tuloksena on syntynyt 24 erilaista koskettavaa kertomusta maahanmuuttajien omasta elämästä. Nämä tarinat tarjoavat kantaväestön edustajalle harvinaisen kurkistusikkunan maahanmuuttajien todellisuuteen – tai ennemminkin moninaisiin todellisuuksiin.

Digitaalisen tarinankerronnan kurssit ovat saaneet maahanmuuttajaryhmiltä innostuneen vastaanoton ja erittäin positiivista palautetta. Kurssin lopussa täytetyissä itsearvioinneissa lähes kaikki osallistujat arvioivat sekä suomen kielen taitonsa että tieto- ja viestintäteknikan taitojensa parantuneen työpajan tuloksena. Erityisen palkitsevaksi osaksi kurssia on koettu valmiiden tarinoiden katsominen yhdessä kurssin päätteeksi.

Open Zone -hankkeen työpajojen heikkous on kuitenkin ollut toteutusten aikaavievuus sekä runsas ohjauksen tarve. Työläiden tarinoiden tekeminen on ollut mahdollista tilanteessa, jossa Turun kristillisellä opistolla on omistettu oma erillinen kurssikokonaisuutensa mediakasvatukselle, ja projektiresurssit ovat mahdollistaneet useamman opiskelija-ohjaajan käytön kurssilla vastuuopettajan tukena.

Tilanteessa, jossa yksi opettaja joutuu yksin opettamaan suurta maahanmuuttajaryhmää, on digitaalisen tarinankerronnan sovelluksenkin väistämättä oltava nyt kokeiltua yksinkertaisempi.

Yksi tapa karsia digitarinoiden tekemisen vaatimaa aikaa on asettaa tarinalle vielä tiukemmat reunaehdot, joista pidetään tiukasti kiinni: esimerkiksi 100–150 sanan teksti, 10 kuvaa, minuutin kestoinen tarina, ei musiikkia. Toinen tapa olisi tehdä digitarinat ryhmätyönä pienryhmissä, mikä voi toimia hyvin silloin, kun kyse ei ole henkilökohtaisista, vaan tiettyyn oppisisältöön kytkettyistä tarinoista (esimerkiksi suomalaisen kulttuurin tai yhteiskunnan tutkiskelusta).

Yksi haaste on myös digitarinaprosessia ohjaavalta opettajalta vaadittava osaaminen. Opettajan ei tarvitse olla median ammattilainen kyetäkseen ohjaamaan työskentelyä. Kuitenkin vähintään käytettävän videoeditointiohjelman – mielellään myös kuvankäsittelyohjelman ja äänieditointiohjelman – perustoimintojen hallinta on tarpeen. Paras tapa päästä sisälle digitarinan työstämisessä tarvittaviin työkaluihin ja editoidessa eteen tuleviin kysymyksiin ja ongelmatilanteiden ratkaisuihin on työstää itse digitarinoita (tai muita digitaalisia kuvakertomuksia tai videoita). Voikin suositella, että jokainen digitarinatyöskentelyä ohjaava opettaja on kertaalleen käynyt itse läpi työpajaprosessin osallistujan roolissa ja tehnyt itse vähintään yhden oman digitarinan.

Yksi mahdollinen tapa löytää sekä tarvittava aika että osaaminen on tehdä yhteistyötä kotoutumiskoulutusta tarjoavan oppilaitoksen opettajien kesken oppiainerajat ylittäen. Esimerkiksi yhteiskuntatietoutta ja kulttuurintuntemusta opettava opettaja voisi antaa opiskelijoille sisällöllisen tehtävänannon, suomen kielen opettaja voisi ohjata tarinan kirjoittamista (käsikirjoitusprosessia), kuvaamataidon opettaja voisi ohjata kuvituksen ideointia ja toteutusta (valokuvaamista, piirtämistä jne.) ja tietotekniikan opettaja voisi ohjata kertojanäänien tallentamista tietokoneelle sekä videoeditointia. Tällöin yhden ja saman digitarinan tekoprosessin kautta opittaisiin monia eri tietoja ja taitoja, ja menetelmä integroituisi moniin eri oppiaineisiin.

Hankkeessa saadut kokemukset ovat vakuuttaneet ainakin kokeiluun osallistuneet siitä, että menetelmän käyttöä maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa kannattaa jatkaa ja kehitellä edelleen. Luontevalta jatkokehityksen suunnalta vaikuttaa se, että digitaalinen tarinankerronta ei ole oma erillinen kurssinsa ja oppisisältönsä, vaan menetelmä, joka voidaan luovasti integroida eri oppisisältöjen opiskeluun ja jota voidaan soveltaa oppiaine- ja kurssirajat ylittäen.

Lisätietoa digitaalisesta tarinankerronnasta verkossa:

Center for Digital Storytelling: <http://www.storycenter.org/>

Digitales: <http://www.digitales.us/>

Digital Storytelling Cookbook: <http://www.storycenter.org/cookbook.pdf>

Digital Storytelling Finland <http://dstfinland.ning.com/>

Digital Storytelling Teaching Guide: http://www.microsoft.com/education/en-us/teachers/guides/Pages/digital_storytelling.aspx

Meadows, Daniel: Digital Storytelling <http://www.photobus.co.uk/?id=534>

Silence Speaks: <http://silencespeaks.org/>

Stories for Change: <http://storiesforchange.net/>

The Educational Uses of Digital Storytelling: <http://digitalstorytelling.coe.uh.edu/>

5 YHTEISTOIMINNALLISELLA OPPIMISELLA KOHTI AKTIIVISTA KANSALAISUUTTA

Samuel Raunio

Edellä esitettyjen opetuskokeilujen ja toimintamallien siirtäminen osaksi kotoutumiskoulutuksen käytäntöjä edellyttää myös opettajuuden ja oppimisen pohdintaa. Opetushallituksen julkaisema, tuore *Opas aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen* vuodelta 2011⁵⁸ määrittelee aikuisen maahanmuuttajan opettamisen kognitiiviskonstruktivistiseksi prosessiksi⁵⁹, jossa aikuinen on aktiivinen tiedonkäsittelijä – hän oppii parhaiten itse työstämällä asioita ja luomalla omia tietorakenteitaan. Oppijan vastuu korostuu, mutta häntä ohjataan tässä sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa⁶⁰ oppimiskäsitys määritellään sosiokonstruktivistiseksi: oppiminen perustuu opiskelijan aktiiviseen ja tavoitteelliseen toimintaan, jossa uusi opittava asia liitetään aikaisemmin opittuun. Edellytys oppimiselle on tietojen ja kokemusten vaihto, jakaminen ja yhteinen pohdinta. Sama kuvaus pätee yksi yhteen Open Zone-hankkeessa noudatettuun pedagogiseen lähestymistapaan: maahanmuuttajaopiskelijan oppiminen tapahtui lyhyiden teorialuentojen jälkeen itse suunnittelemalla, itse tekemällä, itse kokemalla ja itse omaa tai toisten työtä arvioimalla. Ohjausta annettiin tilanteen mukaan tarvittaessa enemmän ja tarvittaessa vähemmän, mutta kuitenkin niin, että kurssille asetetut tavoitteet saavutettiin ilman, että oppiminen muuttui pelkäksi rutiininomaiseksi opettajien tekemisen jäljittelyksi ja toistamiseksi. Olennaista oli oma luomisprosessi, tekeminen sekä syntyvät oppiminen ja vahvistuva itsetunto. Mediakasvatus oppiaineena, media oppimisen kohteena ja viestintäteknologia oppimisen välineenä antavat tähän hyvät mahdollisuudet. Maahanmuuttajien mediakasvatuksen lähtökohdiksi asetettiin opetuksellisesti seuraavat prioriteetit, jotka esitettiin luennolla opiskelijoille alla olevaan tyyliin osana luentomateriaalia:

---

58 Kivisik, Mentula & Nissilä 2011.

59 Lisää kognitiivisesta ja konstruktivisesta oppimiskäsityksestä, ks. esim. Säljö 2001 tai Tynjälä 1999.

60 Opetushallitus 2012, 16.

- Olkaa aktiivisia!
- Kysykää heti, jos ette tiedä tai ette ymmärrä!
- Olkaa rohkeasti mukana! Tällä kurssilla ei ole oikeita tai vääriä vastauksia. On vain erilaisia mielipiteitä ja erilaisia näkökulmia asioihin!

Aktiivisuuden korostamisella haluttiin opiskelijoille tuoda esiin sitä, että oppimisesta saa enemmän irti, kun opiskelija on aktiivinen toimija sekä koko ryhmässä että pienryhmissä. Toiminnallinen ote opetuksessa ei edes mahdollista passivoitunutta, syrjäänvetäytyvää tapaa oppimiseen, vaan jokaisen opiskelijan tulee olla mukana suunnittelussa, toteutuksissa, keskusteluissa ja arvioinneissa. Näin lähestytään yhteistoiminnallisen oppimisen ja yhdessäoppimisen käsitteitä⁶¹. Collin, Korhonen, Penttinen ja Vakiala⁶² määrittelevät verkkomateriaalissaan yhteistoiminnalliselle oppimiselle seuraavia piirteitä:

- Yhteistoiminnallinen oppiminen on työtapa tai vuorovaikutusrakenne.
- Yhteistoiminnallisen oppimisen keskiössä ovat yhdessä opiskelu ja vuorovaikutus.
- Yhteistoiminnallisessa oppimisessä pyritään yhteistoiminnan kautta saamaan aikaan yhteinen tuotos.
- Yhteistoiminnallisen oppimisen tavoitteena on se, että kaikki oppilaat oppivat samat asiat; oppimistapa sitouttaa oppilaat oppimisprosessiin, parantaa näiden itsetuntoa ja oppimistuloksia ja opettaa oppilaille yhteistoimintataitoja sekä vastuuta omasta ja toisten oppimisesta.

Open Zone -projektin mediakasvatusosuutta voi peilata hyvin näihin piirteisiin. Mediakasvatuskurseilla yhteistoiminnallista oppimista tapahtui 4–6 hengen pienryhmissä, joihin koko parinkymmenen maahanmuuttajaopiskelijan joukko jaettiin. Pääasiallisesti ryhmät pyrittiin pitämään samoina koko kurssin ajan, jotta ryhmä oppisi paremmin tuntemaan toisensa ja siten hiomaan yhteistoimintaansa. Toisten ryhmien kohdalla tämä toteutui erinomaisesti, mikä näkyi lopputuloksissa, eli tehdyissä mediatuotteissa. Joidenkin ryhmien kohdalla ryhmän jäsenten heterogeenisyys ja erilaiset toimintatavat vaikeuttivat ryhmän toimintaa, mutta medianomiopiskelijoiden ohjauksessa nämäkin pienryhmät saavuttivat kurssille asetetut tavoitteet.

61 Esim. Sahlberg & Leppilampi 1994.

62 Collin, Korhonen, Penttinen ja Vakiala 2003.

Muutaman kerran projektin aikana joku maahanmuuttajaopiskelijoista esitti toivomuksen siitä, että ryhmäjakoa muutettaisiin kesken kurssin. Kun asiaa keskusteltiin kahden kesken opiskelijan kanssa, paljastui nopeasti se, ettei kyseessä ollut ryhmän toimintaa vakavasti estävä tilanne, vaan pikemminkin opiskelijan haluttomuus työskennellä jonkun ryhmän toisen jäsenen kanssa. Ryhmäjakoa ei lähdetty tällaisissa tilanteissa yleensä muuttamaan, vaan opiskelijalle pyrittiin tuomaan esiin se, että myös opiskelu- ja työelämässä on työskenneltävä erilaisten henkilöiden kanssa. Kaikki opiskelijat ymmärsivät tämän, ja halukkuutta ryhmäjaon muuttamiseen ei keskustelujen jälkeen enää esiintynyt. Luonnollisesti mediakasvatuskurssin opettaja ja medianomiopiskelijat seurasivat tällaisten ryhmien toimintaa ja vuorovaikutusta tarkemmin, jotta ikäviä tilanteita, esimerkiksi kiusaamista tai toisten mielipiteiden perusteetonta vähättelyä, ei päässyt syntymään.

Työtapana ja vuorovaikutusrakenteena pienryhmätyöskentely ja yhteistoiminnallinen oppiminen onnistuivat parhaiten juuri ryhmien tekemien videoiden kohdalla: suunnittelu oli vuorovaikutuksellista, medianomiopiskelijoiden ohjaamaa tavoitteellista toimintaa, jossa keskiössä oli yhdessä tekeminen ja vuorovaikutus. Näiden pohjalta ryhmä teki itsenäisesti jäsentensä voimin yhteisen tuotoksen, useimmiten muutaman minuutin mittaisen videon. Tuotos oli konkreettinen ja ryhmän ja muiden pienryhmien katsottavissa ja kuunneltavissa. Yhteistoiminnan kautta ryhmässä tekeminen opetti monelle myös sen, että yhdenkin ryhmän jäsenen poissaolo, myöhästyminen tai tehtävien tekemättä jättäminen vaikeutti koko ryhmän tavoitteiden saavuttamista. Myös tällaiset negatiiviset kokemukset ovat oppimisen kannalta erittäin arvokkaita, koska ne osoittavat, että niin opiskelussa kuin myös työelämässä omat tekemiset ja tekemättä jättämiset vaikuttavat suoraan toisiin ihmisiin. Ymmärrys siitä, että opiskelu on muutakin kuin vain matkustamista omaan oppilaitokseen päiväksi opiskelemaan itsenäisesti ja tekemään opettajan oppitunnilla antamia tehtäviä, on tärkeätä maahanmuuttajien jatko-opintojen (ammattilliset oppilaitokset, lukiot, korkeakoulut) kannalta. Mitä pidemmälle opinnoissa edetään, sen enemmän opiskelijalta odotetaan itsenäisyyttä, omaa ongelmanratkaisukykyä ja vastuunkantoa opinnoistaan.

Opiskelijoita kannustettiin mediakasvatusopetuksessa kysymään välittömästi epäselvistä asioista. Kysymiseen aktivoimisella pyrittiin välttämään tilanteita, joissa opetusta ei ymmärretty ja joissa ymmärtämättömyyttä ei uskallettu tuoda esiin opetustilanteessa. Joillakin oppilailta saattaa olla taipumus pyrkiä erilaisissa tilanteissa säilyttämään kasvonsa niin, että omaa epävarmuutta tai

tietämättömyyttä ei haluta tuoda julkisesti esille, ei välttämättä edes opettajalle. Opetushenkilöstö apuopettajineen toi selvästi esille sen, että opettajatkään eivät ole kaikkietietäviä. Mikäli kurseilla jokin asia oli vieras tai epäselvä opiskelijoille tai opettajille, se selvitettiin tarvittaessa yhdessä. Tällä tavoin pyrittiin tuomaan opetustilanteisiin enemmän dialogimaisuutta ja samalla nostamaan esille se, että opiskelijat oppivat ja hankkivat tietoja itseään varten, ei opettajilleen.

Tärkein prioriteetti opetuksessa oli, että useimmiten mediakasvatuksessa vastaukset kysymyksiin eivät ole ”oikein” tai ”väärin”. Vastaukset esitettyihin kysymyksiin riippuvat pitkälti vastaajasta itsestään: ne ovat mielipiteitä, arvotettuja vastauksia sekä erilaisia näkökulmia samaan asiaan. Mediakasvatusopetuksessa heijastui täten mediakasvatuskurssin opettajan journalistinen ja joukkoviestinnän tutkimusperinteisiin nojaava oppitausta. Samoin kuin ei voida sanoa, millainen journalismi on ”oikeanlaista”, eikä täten voida sanoa, miten journalismin, tiedotusvälineen tai toimittajan tulee rakentaa yksittäinen juttunsa käsiteltävään asiaan, ei myöskään mediakasvatuskurssilla voida lukkiutua stereotyyppiseen, mustavalkoiseen tapaan tarkastella mediaa, sen tuotteita tai viestintäteknologian hyödyntämistä opetuksessa. Olennaista on tuoda maahanmuuttajille esille se, että suomalaisessa yhteiskunnassa jokaisella on oikeus esittää mielipiteitä ja jokaisen mielipiteeseen suhtaudutaan lähtökohtaisesti samanarvoisesti: mielipiteen tai väitteen sisällön perusteluineen tulisi varsinaisesti ratkaista mielipiteen nauttima arvostus ja vakuuttavuus.

Mediakasvatusopetuksen järjestäminen yhteistoiminnallisena oppimisena ja opettamisena itse tekemällä irtaantuneena kotiluokkahuoneesta vaatii opettajalta ja oppilaitokselta sekä opettajuuden että resurssien käytön uudelleen pohdintaa. Yhteistoiminnalliseen oppimiseen tulisi kytkeä myös yhteisopettajuutta, eli useamman opettajan osallistumista saman lopputuotteen tai opetuksellisen kokonaisuuden eri osa-alueiden opettamiseen ja ohjaamiseen (vrt. luku 4 ja Pirita Jupin näkemykset asiasta). Tämä edellyttää oppiainerajat rikkovaa yhteistyötä, jolloin mediakasvatus ei näydy omana oppiaineenaan, vaan sen opetuksellisia ja ohjauksellisia keinoja sekä toimintamalleja hyödynnetään läpäisyperiaatteella eri kotoutumiskoulutuksen oppiaineissa. Näinhän oppilaitoksissa toimitaan osin jo nyt. Mediakasvatus voi toki olla myös erillinen, oma oppiaineensa osana kotoutumiskoulutusta, mutta tämä edellyttää esimerkiksi erillisen mediakasvatusopettajan palkkaamista. Mediakasvatus voidaan liittää, ja tämä vaihtoehto lienee realistisempi, myös yhden tai useamman opettajan opetustarjontaan ja osaamisalueisiin niin, että näiden opettajien kouluttau-

tumiseen, mediakasvatusoppimateriaalien kokoamiseen ja suunnitteluun sekä mediakasvatuksen integroimiseen osaksi maahanmuuttajaryhmän opetus-suunnitelmaa varataan riittävästi työaikaa ja resursseja. Tärkeätä on, että mediakasvatukseen osallistuu useampi opettaja. Näin mediakasvatus ei jää yhden innostuneen opettajan varaan, vaan läpäisyperiaatteella uudet pedagogiset ja didaktiset, mediakasvatukseen liittyvät toimintamallit tulevat mukaan oppilaitoksen koko toimintaan. Oppilaitosten tulisi myös rohkaista, sekä johtamisen keinoin motivoiden että taloudellisten ja työaikaan liittyvien resurssien avulla, kotoutumiskoulutuksen opettajia mediakasvatuksen ja mediataitojen opettamisen täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksen avulla myös ne opettajat, joille joukkoviestinnän, median ja sosiaalisen median maailma toimintoi- neen ja tekniikoineen on vierasta, saisivat perehdytystä aihepiiriin ja uskaltai- sivat rohkeammin ottaa askelia medioiden ja viestintätekniikoiden käyttöön osana opetusta, sekä välineenä että opetuksen kohteena.

Mikäli oppilaitoksella resurssit opetushenkilöstön tai tekniikan osalta eivät anna mahdollisuuksia rekrytointeihin tai suuriin hankintoihin, mediakasva- tuksen järjestämistä osana kotoutumiskoulutusta voi suunnitella myös yh- teistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Eri oppilaitosten välinen yhteis- työ (opistot, ammattioppilaitokset, lukiot, ammattikorkeakoulut, yliopistot) mahdollistaa esimerkiksi audiovisuaalisen viestinnän ohjauksen ja opetuksen sekä audiovisuaalisen teknologian hankkimisen toisesta oppilaitoksesta. Tässä mahdollistuu esimerkiksi jo aiemmin oppimateriaalissa mainittu muiden op- pilaitosten eri viestinnän linjojen opiskelijoiden hyödyntäminen apuohjaajina mediakasvatuskurssien videoiden tai muiden audiovisuaalisten tuotantojen te- kemisessä. Oppilaitosten lisäksi yhteistyömahdollisuuksia on myös paikallisten tiedotusvälineiden tai kirjastolaitoksen kanssa. Paikallista tiedotusvälinettä voi hyödyntää julkisena keskustelufoorumina, jolle maahanmuuttajat voivat tarjota esimerkiksi materiaalia juttuideoiksi tai oman näkökulmansa aluetta koskeviin uutisiin. Kun media tulee konkreettisesti tutuksi vierailuin tai sen toimintaan osallistumalla, kynnys aktiiviseen kansalaisuuteen mataloituu. Kir- jastolaitos tarjoaa vastavuoroisesti erinomaiset, kaikille avoimet palvelut, jot- ka mahdollistavat kelle tahansa luku- ja kirjoitustaitoiselle valtavan aineisto- materiaalin sekä painetussa että audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Kirjastot toimivat myös yhteiskuntaa tasa-arvoistavina paikkoina, joissa mah- dollistuu yksilöjen ja yhteisöjen vuorovaikutus, aktiivinen harraste- ja virike- toiminta sekä oppiminen. Kirjastoja olisikin mahdollista hyödyntää osana me- diakasvatusopetusta muun muassa informaatiolähteinä, julkisina foorumeina (mm. näyttelyt) tai vaikkapa tilojen tarjoajina. Samoin mikäli kirjastolle on

hankittuna audiovisuaalista teknologiaa (esim. valokuvakameroita tai videokameroita), maahanmuuttajien mediakasvatuskurssin osalta yhteistyö oppilaitoksen ja kirjaston välillä mahdollistaisi molemminpuolisen hyödyn.

Olenneista on resursseista, tekniikasta ja yhteistyökumppaneista riippumatta se, että opettaja on valmis astumaan rohkeasti epävarmuusalueelle, jossa opintojaksolla ei välttämättä ole aina valmiita vastauksia eteen tuleviin tilanteisiin. Epävarmuus ja tilanteen eläminen on kuitenkin syytä nähdä resursseina ja voimavarana niin opettajille kuin opiskelijoillekin. Kurssin tavoitteita on mahdollista muuttaa kullekin kurssille osallistujajoukon mukaan, oppimateriaalia on mahdollista rakentaa ja päivittää vastaamaan juuri sen hetkistä tilannetta, luokkahuoneesta irtaantumisen mahdollistaa opettamisen ja oppimisen niissä ympäristöissä, joissa maahanmuuttajat oppilaitoksen ulkopuolisessa arjessa elävät jne. Verkko maailma erilaisine sosiaalisen median ja niiden muodostamien yhteisöjen ympäristöineen avaa portit välittömän lähiympäristön ja asuinkunnan ulkopuolelle muille lähialueille, muualle Suomeen, muihin valtioihin ja käytännössä koko maailmaan⁶³. Kannustamalla ja rohkaisemalla maahanmuuttajaopiskelijoita itse tekemiseen itsearviointineen, omien mielipiteiden muodostamiseen ja esittämiseen julkisesti sekä yhteistoiminnalliseen oppimiseen edistetään maahanmuuttajien aktiivista kansalaisuutta ja tuetaan heidän kotoutumistaan osaksi suomalaista yhteiskuntaa.

---

63 Vrt. Opetushallitus 2012, 17-19.

LÄHTEET

Collin, J., Korhonen, K., Penttinen, L. ja Vakiala, V. 2003. Tutkiva verkko-oppiminen. Yhdessäoppiminen. Viitattu 15.3.2012. <http://www.tutkiva.edu.hel.fi/yhdessaoppiminen.html>.

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2011. Medianomi (AMK). Vanha opetussuunnitelma 2009 tai aiemmin aloittaneille. Viitattu 15.12.2011. http://www.diak.fi/sahk_ops_0910?sisalto=*ops&ops=media.

Finnpanel 2011. Viitattu 15.12.2011. <http://www.finnpanel.fi>.

Galtung, J. & Ruge, M. H. 1965. The structure of foreign news: the presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. *Journal of International Peace Research* 1, 64–91.

Huovila, T. 2005. Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja. Helsinki: WSOY.

Jokinen, P., Immonen-Oikkonen, P. ja Nissilä, L. (toim.) 2011. Kommentoitu luettelo maahanmuuttajataustaisten opetuksen ja koulutuksen materiaaleista. Helsinki: Opetushallitus.

Juholin, E. & Kuutti, H. 2003. Mediapeli – anatomia ja keinot. Helsinki: Inforviestintä.

Järveläinen, P. 2009. Maahanmuuttajat internetin käyttäjinä – internetin käytön vaikutukset sopeutumisessa suomalaisen yhteiskuntaan. Viestinnän koulutusohjelman opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kauppi, K. 2011. Digitaalinen tarinankerronta maahanmuuttajien kotoutumisen tukena. Diakin viestinnän koulutusohjelman opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/29391>.

Kiesiläinen, I. 2010. Pieni mediakasvatusportaali. Viitattu 15.12.2011. <http://www.mystinenportaali.com/mediakasvatus/>.

Kivisik, K., Mentula, H. ja Nissilä, L. (toim.) 2011. Opas aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen. Oppaat ja käsikirjat 2011:5. Helsinki: Opetushallitus.

Kuutti, H. 2001. Tutkittu juttu – johdatus tutkivaan journalismiin. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Laitinen, K., Raike, A. ja Viikari, T. 2012. Elokuvantaju. Viitattu 15.3.2012. <http://elokuvantaju.uiah.fi/index.html>.

Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632.

Lambert, J. 2009. Digital Storytelling Cookbook. Berkeley, CA: Center for Digital Storytelling. <http://www.storycenter.org/cookbook.pdf>.

Levikintarkastus 2012. Kansallinen Mediatutkimus, KMT. Viitattu 15.3.2012. <http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/index.php>.

Maasilta, M., Simola, A. ja af Heurlin, H. 2008. Maahanmuuttaja mediankäyttäjänä. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Julkaisuja / Publications Sarja A 107/2008. Viitattu 15.12.2011. <http://tampub.uta.fi/haekokoversio.php?id=257>.

Marttinen, M. 2011. Lopettakaa keskustelu! Journalisti-lehti 16/2011. Viitattu 15.3.2012. <http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2011/16/kolumnit/takaikkuna/>.

Matikainen, J. 2011. Verkkokeskustelua homo-illasta - osallistumisen kulttuuria? Teoksessa Kivimäki, Sanna (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2011, Media & Viestintä 1/2011. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, 92-98. Viitattu 15.3.2012. http://tampub.uta.fi/JJjournalismikritiikin_vuosikirja_2011.pdf.

McQuail, D. 2005. McQuail's Mass Communication Theory. Fifth edition. Lontoo:

Mediakasvatus.fi 2012. Viitattu 15.12.2011 <http://www.mediakasvatus.fi>.

Mediakasvatuskeskus Metka 2012. Oppimateriaalit, Freimi. Viitattu 15.3.2012. <http://www.mediаметka.fi>.

Nykänen, K. 2010. Nauretaan yhdessä! Taikalamppu-elokuvatyöpaja maahanmuuttajien mediakasvatuksessa. Viestinnän koulutusohjelman radio- ja tv-ilmaisuksen opinnäytetyö. Metropolia-ammattikorkeakoulu.

Opetushallitus 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012. Määräykset ja ohjeet 2012:1. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus 2007. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus. Suositus opetussuunnitelmaksi. Viitattu 15.12.2011. http://www.oph.fi/download/46966_koto_ops.pdf.

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Viitattu 15.12.2011. http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf.

Opetushallitus 2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Viitattu 15.12.2011. http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Tulevaisuuden perusopetus – valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:6. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, koulutuspolitiikan osasto.

Opetusministeriö 2009. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009: 12. Helsinki: Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Viitattu 15.12.2011. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr12.pdf?lang=fi>.

Plan Suomi Säätiö 2007. Me, media ja maailma 2007. Helsinki: Plan Suomi Säätiö.

Saarela, S. & Lehtomaa, H. 2011. Mediapaja ikääntyville – Digitaalinen tarinankerronta tieto- ja viestintäteknikan opetteluun apuna. Diakin viestinnän koulutusohjelman opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105259480>.

Sahlberg, P. & Leppilampi, A. 1994. Yksinään vai yhteisvoimin? Yhdessäoppimisen mahdollisuuksia etsimässä. Vantaa: Helsingin yliopiston Vantaan täydennyskoulutuskeskus.

Sanomalehtien liitto 2009. Osuudet eri viestimien päivittäiseen seuraamiseen käytetystä ajasta. Viitattu 15.12.2011. <http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=139>.

Säljö, R. 2001 Oppimiskäytännöt – Sosiokulttuurinen näkökulma. Porvoo: WSOY.

Tietotaitotalkoot 2012. Viitattu 15.3.2012. <https://sites.google.com/site/tietotaitotalkoot/>.

Tilastokeskus 2012. Joukkoviestimet, Taulukot. Viitattu 15.3.2012. <http://www.stat.fi/til/jvie/tau.html>.

TNS Metrix 2012. Suomen web-sivustojen viikkoluvut. Viitattu 15.3.2012. <http://tnsmetrix.tns-gallup.fi/public/>.

Tukia, K., Mustonen, S., Aalto, E. ja Taalas, P. 2008. Minä ja media opettajan opas. Suomi2-sarja. Helsinki: Otava.

Turun kristillinen opisto 2011. Suomen kielen linja. Viitattu 15.12.2011. http://www.turunkristillinenopisto.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=138&Itemid=205.

Turun kristillinen opisto 2011b. Perusopetukseen valmistava opetus. Viitattu 15.12.2011 http://www.turunkristillinenopisto.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=137&Itemid=188.

Tynjälä, P. 1999 Oppiminen tiedon rakentamisena. Jyväskylä: Atena.

Yleisradio 2012. Mediakompassi aikuisille. Viitattu 15.12.2011. <http://mediakompassi.yle.fi/aikuiset>.

LIITTEET

LIITE I. ALKUKYSELY.

KYSELY / SUOKI2 12.1.2011 | MEDIAKASVATUS

Ohje:

Vastaa kysymyksiin niin tarkasti kuin osaat.

Jokainen täyttää oman kyselylomakkeen!

Jos sanat ovat sinulle vaikeita tai et ymmärrä kysymystä, kysy apua opettajalta tai toisilta opiskelijoilta.

Kun olet tehnyt kyselyn, palauta se opettajalle.

Kysely:

Nimi:

Ikä:

Asuinpaikka (kunta / kaupunki):

Kuinka kauan olet asunut Suomessa:

Mistä olet muuttanut Suomeen (vanha kotimaasi):

Mitä harrastat?

Mitä kieliä puhut?

Oletko tehnyt Suomessa töitä? Mitä töitä?

Oletko tehnyt vanhassa kotimaassasi töitä? Mitä töitä?

Mitä töitä haluaisit tehdä Suomessa? (ammatti):

Onko sinulla televisio?

Kuinka paljon katsot televisiota?

---

vähän

jonkin verran

paljon

Mitä katsot televisiosta?

Onko sinulla radio?

Kuinka paljon kuuntelet radiota?

---

vähän

jonkin verran

paljon

Mitä kuuntelet radiosta?

Onko sinulla tietokone?

Onko sinulla internet?

Kuinka paljon käytät Internetiä?

---

vähän

jonkin verran

paljon

Kuinka paljon luet lehtiä?

---

vähän

jonkin verran

paljon

Mitä lehtiä luet?

Onko sinulla kamera tai kännykkä, jossa on kamera?

Osaatko käyttää kameraa?

Osaatko käyttää videokameraa?

Kiitos vastauksistasi!

LIITE 2. OPISKELIJAN PALAUTELOMAKE.

Turun kristillinen opisto / maahanmuuttajaopetus

Opiskelijan palautelomake

linja: Peva2	kevät 2011
aine: Mediakasvatus	opettajat:
opiskelijan nimi:	

<ol style="list-style-type: none">
1. Mikä on Yleisradio?
2. Kirjoita, mikä on uutinen (uutiset).
3. Kirjoita, mikä on mainos.
4. Millaista mediakasvatus oli?
5. Mitä mieltä olet mediakasvatuksen opetuksesta?
6. Millainen ilmapiiri luokassa oli?
7. Millaista oppimateriaali oli?
8. Kohtelivatko opettajat kaikkia opiskelijoita samalla tavalla?
9. Tiesitkö, mitä pitää tehdä oppitunneilla?
10. Opitko, mitä halusit?
11. Mitä muuta haluat sanoa?
--

Miten tyytyväinen olit kurssiin?

				
En ollut tyytyväinen				Olin tosi tyytyväinen

LIITE 3.ANSIOLUETTELOPOHJA.

Nimi:

CV

Osoite:

päiväys:

Postinumero ja kunta:

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite:

Henkilötiedot

Koulutus

Työkokemus

Kielitaito

Atk-taidot

Harrastukset

Suosittelijat

LIITE 4. DIGITARINAN KUVAKÄSIKIRJOITUS.

Kuva nro	<div style="border: 1px solid black; height: 100px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 80%; margin: 0 auto; padding: 5px; text-align: center;">Siirtymä:</div>
Kuva nro	<div style="border: 1px solid black; height: 100px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 80%; margin: 0 auto; padding: 5px; text-align: center;">Siirtymä:</div>
Kuva nro	<div style="border: 1px solid black; height: 100px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 80%; margin: 0 auto; padding: 5px; text-align: center;">Siirtymä:</div>

Kertojan ääni (=mitä kirjoitettu ja ääneen luettu tarina kertoo)	Kertojan ääni:	Kertojan ääni:
Muut elementit: musiikki, äänitehosteet, teksti	Muut elementit:	Muut elementit: